

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande

Kandidatuppsats 15 hp | Retorik | Vårterminen 2013

Sverigedemokraternas kriskommunikation i samband med "järnrörsskandalen"

– Att inta en offerposition

Av: Peter Borge

Handledare: Orla Vigsø

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Bakgrund	4
3. Syfte	6
4. Forskningsfrågor	6
5. Teoretisk ram.....	7
5.1 ”Från överskridande till förlåtelse”	7
5.2 Den retoriska arenan.....	9
5.3 Benoits apologiastrategier	10
5.4 En etiskt korrekt apologia.....	13
6. Tidigare forskning	16
7. Material och avgränsning	18
8. Metod	19
8.1 Metod för materialinsamling och -behandling	19
8.2 Metod för analys.....	19
9. Analys.....	20
9.1 ”Från överskridande till förlåtelse”	21
9.2 Den retoriska arenan.....	23
9.3 Benoits apologiastrategier	25
9.3.1 Benoits apologiastrategier – Åkesson.....	25
9.3.2 Benoits apologiastrategier – Almqvist	26
9.3.3 Benoits apologiastrategier – Ekeroth.....	28
9.4 Benoits apologiastrategier – ett tillägg	28
9.4.1 Åkesson	30
9.4.2 Almqvist	30
9.4.3 Ekeroth	31
9.5 En etisk korrekt apologia.....	31
9.5.1.1 Åkessons apologia sett till etisk korrekthet	31
9.5.1.2 Åkessons apologias etiska innehåll	33
9.5.2.1 Almqvist apologia sett till etisk korrekthet.....	34
9.5.2.2 Almqvist apologias etiska innehåll.....	35
9.5.3.1 Ekeroths apologia sett till etisk korrekthet	37
9.5.3.2 Ekeroths apologias etiska innehåll	38
10. Analysresultat.....	40
10.1 Benoits apologiastrategier	40

10.2 En etiskt korrekt apologia.....	41
11. Diskussion	42
11.1 Metodkritik.....	45
11.2 Vidare forskning.....	45
12. Källförteckning.....	47
12.1 Trycka källor	47
12.2 Elektroniska källor	48
12.3 Uppsatser.....	49

ABSTRACT:

This paper examines how the Swedish nationalistic political party Sverigedemokraterna communicates regarding the crisis they experienced when the Swedish newspaper Expressen published a few video clips of three, in that time, highly important party members that got in an argument after a late night of drinking. Two of the party members were at the time of the publication the members of the Swedish parliament and all of them had important senior positions in the party. In the argument one of the party members used abusive, offensive, sexist and racist language while all acted threatening and even armed themselves with iron bars from a nearby construction site.

The aim of this paper is to examine how the party Sverigedemokraterna conducts their crisis communication, if they apologies and the fashion of the apology. A press conference with the party leader and the most active user of abusive language and also an interview with the second member of parliament who is involved in the argument are studied. The rhetorical arena is used to describe and pinpoint the most important stakeholders in the crisis. Hearits structure “from wrongdoing to absolution” is used to describe the crisis and it’s context. Benoit’s apologiastrategies and Hearits requirements for an ethical apologia are used to describe and assess the crisis communication and apologia at the press conference and interview.

The paper concludes that the individuals who communicate the apologia use different strategies. The party leaders focus is towards the future and corrective actions while claiming not to have all the necessary information. The other two party members portray themselves as victims. One of them apologizes while the other only acknowledges wrongdoing without apologizing. They all acknowledge wrongdoing.

KEY WORDS:

Sverigedemokraterna, crisis communication, apologia, apologiastrategies, ethical apologia, the rhetorical arena, ”from wrongdoing to absolution”, Hearit, Benoit, Johansen and Frandsen, crisis, racism, “järnrörsskandalen”.

1. Inledning

Sverigedemokraterna är ett omdebatterat parti som alltid väcker känslor. Det är även ett parti vars framväxt varit kantad av kritik, skandaler och kriser. Flertalet gånger har SD-politikers handlande och/eller uttalanden skapat rubriker (se exempelvis Stiernstedt 2013, Eidevall 2013 eller Kihlström, Larsson & Dragic 2012). I denna uppsats undersöks den situation som uppstod när Expressen publicerade några filmklipp från en incident som skedde sommaren 2010 och som vid publiceringen av klippet blev omtalad som ”SD-toppar beväpnar sig med järnrör”, ”järnrörsskandalen” och liknande namn. Fortsättningsvis i uppsatsen kommer situationen som uppstod vid publiceringen av filmerna för enkelhetens skull att benämnas som ”järnrörsskandalen”. Att incidenten benämns med ordet *skandal* kan anses problematiskt eftersom det ligger en värdering i ordet. Dock väljs ändå denna benämning eftersom det namnet på incidenten användes mest frekvent i mediebevakningen.

Det som sker efter att klippet publicerats är att enormt mediedrev uppstår kring Sverigedemokraterna och en debatt med mycket kritik skapas i bland annat sociala medier. I och med det upplever SD en förtroendekris och måste agera, och kommunicera.

För en förståelse av krisens utlösande händelse rekommenderas att man ser två av de filmklipp som publicerades av Expressen. Filmklippet visar utdrag av händelserna från incidenten och kommenteras av Expressens reporter som även förklarar händelseförloppet. Klippet finns på Expressens webbsida och youtubekanal (Baas & Holmén 2012, Expressen TV 2012b).

Denna uppsats undersöker utifrån ett retorikvetenskapligt perspektiv den kriskommunikation som SD bedrev i samband med denna situation. Hur kommunicerar SD kring krisen? Ber de om ursäkt? Vem ber de om ursäkt till? Gör de något åt krisen? Dessa, och liknande frågeställningar, ligger till grund för uppsatsen.

2. Bakgrund

Eftersom SD:s verksamhet tillhör en politisk kontext är bakgrunden svår att avgränsa. Hur långt tillbaka i tiden ska man gå? SD grundades 1988 och deras mest framträdande politiska ståndpunkter är deras restriktiva invandrings- och flyktingpolitik, bekämpning av brottslighet och motstånd mot EU. Partiet tar explicit avstånd från ett multikulturellt Sverige och från rasism. Partiet valdes första gången in i Riksdagen år 2010 och partiet har en ganska intressant politisk historia. Inledningsvis kännetecknades partiet av högerextremism och aktivism. Det kan vara värt att nämna att många av SD:s politiker och anhängare har

bakgrunder i rasistiska och/eller nazistiska partier. Det kan även vara värt att nämna att SD, på grund av bland annat dessa kopplingar och på grund av sin politik, frekvent har varit utsatta för kritik och anklagelser för att vara rasistiska, nazistiska och/eller fascistiska (se exempelvis Arnstad 2012). I denna uppsats avhandlas inte den politiska historien som leder fram till krisen utlösande händelse utan fokus ligger på kriskommunikationen i samband med krisen samt strax efteråt.

Enligt en (av många) vedertagna definitioner av en kris ska organisationens (i det här fallet partiets) verksamhet hotas på grund av krisen (Johansen & Frandsen 2007:81). I en politisk kontext är verksamheten beroende av förtroende för att fungera och få röster. Bristen på förtroende märks dock inte lika direkt som exempelvis för en verksamhet baserad på försäljning för vinst. I SD:s fall kan partiet fortsätta med sin verksamhet, förutom att de möjligtvis begränsas av all den tid mediekontakter och bemötande av kritik tar i anspråk.

Det händelseförlopp som långt senare kom att utgöra krisens kärna, eller den incident som orsakade mediedrev, kritik och förtroendekris skedde sommaren 2010. Bakgrunden lyder: tre i SD:s partitopp hamnar i en hetsig diskussion med komikern Soran Ismail och senare även i en hetsig diskussion och en fysisk konfrontation med en starkt berusad man på Kungsgatan i Stockholm och på McDonalds på Kungsgatan. Incidenten utspelar sig sent på natten/tidigt på morgonen efter en krogkväll. De inblandade SD-politikerna är Kent Ekeröth, sedermera rättspolitisk talesperson i Sverigedemokraterna, Erik Almqvist, sedermera ekonomisk politisk talesperson och Christian Westling, sedermera suppleant i styrelsen för partiets Stockholmssektion. Händelsen har Kent Ekeröth filmat med sin mobil och det är klipp från dennes mobil som Expressen två år senare, hösten 2012, lägger ut redigerade versioner av på sin webbplats. Publikationen av dessa filmklipp orsakar uppståndelse i media och kritiska röster mot SD. Beteendet som SD-politikerna uppvisar kritiseras som högst tvivelaktigt, många av deras (speciellt Almqvists) utsagor anses vara väldigt kränkande, nedsättande och ha rasistisk karaktär.

En annan faktor som kan anses påverka SD:s förtroende och tillhöra bakgrunden till krisen är det första bemötandet av krisen från de inblandade politikerna. Under sommaren 2010 lägger Soran Ismail upp egna filmklipp, dock mycket mindre omfattande än de Expressen senare publicerar, från händelsen med en kommentar på videosajten youtube (Soran Ismail 2010). Dessa bemöts kort därefter av Erik Almqvist genom att han lägger upp starkt redigerade versioner av klipp från Kent Ekeröths mobil med sina egna kommentarer (sdwebbtv 2010).

Vad som bör tilläggas i bakgrundsinformationen är SD:s explicita ansats att fjärma partiets politik och politiska kopplingar från rasism. Åkesson har under hösten 2012 utlyst en nolltolerans mot rasism. Orsakerna till detta skulle kunna antas vara den kritik partiet fått utstå både från andra politiska partier som vägrat samarbeta med dem och från allmänheten när de blev invalda i Riksdagen. Exempelvis har flera grupper på sociala medier skapats som kritiserat SD:s medverkande i Riksdagen och flera av dessa har snabbt fått flera tusentals medlemmar.

3. Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur SD:s kriskommunikation i samband med järnrörsskandalen ser ut. Tanken är att ur ett retorikvetenskapligt perspektiv undersöka hur SD kommunicerar kring krisen, om de ber om ursäkt eller inte och hur den ursäkten i så fall ser ut. Observera här att det görs en skillnad på *apologia* och *ursäkt*. Det första är, kortfattat beskrivet, en kommunikativ strategi eller ett kommunikativt bemötande, av en eller flera anklagelser. En *ursäkt* är en form av *apologia* och endast en möjlig kommunikativ strategi för att bemöta anklagelser och kommunicera kring en kris (se exempelvis avsnitt 5.3 för förtydligande av olika *apologia*strategier och ursäkten som *apologia*). Sist ämnar uppsatsen även att ha en värderande ansats där *apologia*strategin kommenteras baserat på anteciperad effekt samt etisk och moralisk validitet.

Det övergripande syftet som uppsatsen vilar på är av undersökande karaktär och avser att undersöka hur Sverigedemokraternas kriskommunikation och *apologia*strategi ser ut i samband med järnrörsskandalen. Ansatsen är att bredda det retorikvetenskapliga fältet med en undersökning av hur *apologia*strategier kan användas i kriskommunikation av ett politiskt parti i syfte att återvinna förtroende.

4. Forskningsfrågor

Utifrån syftet att undersöka hur SD:s kriskommunikation i samband med järnrörsskandalen ser ut ställs ett mindre antal underliggande forskningsfrågor eftersom den övergripande frågan skulle kunna besvaras på flera olika sätt. De underliggande frågorna bestämmer utifrån vilka perspektiv SD:s kriskommunikation undersöks och utifrån vilka teoretiska grunder, samt bistår med att besvara den övergripande forskningsfrågan och syftet. De underliggande forskningsfrågorna lyder: hur etiskt korrekt är SD:s *apologia* enligt Hearits kriterier? Med

hjälp av vilka kommunikativa strategier bedriver SD kriskommunikation och försöker rädda sin image?

Baserat på ovanstående forskningsfrågor finns en förhoppning att kunna bedöma kriskommunikationen och kommentera huruvida apologiastrategin är effektiv, etiskt försvarbar och rekommenderas i situationen. Uppsatsen ämnar även bedöma hur enhetlig och konsekvent SD:s apologia är mellan de olika aktörer som framför den. De två sistnämnda ansatserna tillhör även uppsatsens frågeställningar och beskrivs därför under denna rubrik.

5. Teoretisk ram

Den teoretiska ram som uppsatsen vilar på är främst hämtad ur kriskommunikationsforskningen och bygger främst på fyra teorier. En teori som används för att förklara krisens uppkomst, definiera denna och främst definiera anklagelserna mot SD. Denna har Vigsø lånat av Hearit och kallar ”från överskridande till förlåtelse” (Vigsø 2008:79-81). En teori för att förklara krisens kontext samt relationer mellan intressenter – den retoriska arenan. En teori för att bedöma hur SD bemöter anklagelserna och vilken kommunikativ strategi de använder – Benoits apologiastrategier. Och sist en teori för att bedöma om denna kriskommunikation når upp till kraven på en etisk apologia, alltså en etiskt försvarbar ursäkt – Hearits krav för en etisk apologia. Varje teori presenteras under ett eget avsnitt där även anknytningen till forskningsfrågorna och teorins relevans för uppsatsen kommenteras.

5.1 ”Från överskridande till förlåtelse”

Hearit ställer upp en struktur som beskriver (det önskvärda) händelseförloppet vid en kris (Hearit 2006:20ff). Beståndsdelarna i Hearits struktur är hur en kris skapas, fortlöper och i slutändan (i ideala fall) avslutas. Johansen och Frandsen (2007:217-223) sammanfattar Hearits struktur i ett väldigt överskådligt format där de olika faserna separeras och beskrivs var för sig (2007:217-223). Denna strukturerade modell används även i senare forskning av exempelvis Vigsø (2008:79-81) varifrån jag lånat både översättningar och terminologi:

- 1) Det finns en sociokulturell ordning som organisationen överskrider genom ett visst felaktigt handlande eller ett felaktigt utlåtande. Det kan vara tal om juridiska felaktigheter, men oftast är det fel i förhållande till moral och etik.
- 2) Organisationen anklagas av omvärlden (stakeholders) för att ha handlat felaktigt. (Detta är kategoria, som tidigare nämnt.)

- 3) Anklagelsen resulterar i en legitimitetskris mellan organisationen och omvärlden (stakeholders). Omvärlden är helt enkelt inte övertygad om att organisationen har "gjort det rätta".
- 4) Organisationen ursäktar sitt beteende. (Observera att den engelska benämningen apology endast täcker en del av apologia, nämligen purgatio.)
- 5) Organisationen förlåtas av omvärlden, dvs. av de relevanta stakeholders, och den sociokulturella ordningen är återställd. (Vigsø 2008:79-80).

Hearits teori förklarar här hur en viss utlösande händelse, en incident av något slag, överskrider den sociokulturella ordningen genom att händelsen, incidenten eller utlåtandet anses felaktigt av omvärlden. I exemplet ovan används benämningen *organisation* om den som gjort överskridandet men Hearit beskriver att det kan vara ett företag, en person eller även en politiker eller ett politiskt parti som handlat eller uttalat sig felaktigt. Ett överskridande av den sociokulturella ordningen är att bete sig på ett sätt som inte förväntas och att bryta mot de normer och den ordning som finns i kontexten. Precis som Vigsø poängterar kan det vara fråga om både juridiska överträdelser men är oftare fråga om överträdelser av moraliska och etiska normer och förväntade ståndpunkter (Vigsø 2008:79).

Omvärlden anklagar organisationen för sitt felaktiga handlande och detta kan manifesteras på olika sätt. Vanligtvis är medierna en aktör som framför många anklagelser (Hearit 2006:14). Omvärldens anklagelser kan dock även ta form i andra forum och på i andra format, exempelvis i sociala medier eller i dagligt tal människor emellan.

Anklagelsen resulterar i en legitimitetskris för organisationen där organisationen har svårt att fortsätta med sin vanliga verksamhet på grund av att omvärlden tappar förtroende för verksamheten. Omvärldens anklagelse *kräver* eller *förväntar sig* ett svar och en retorisk situation uppstår (jämför med Bitzers 1999:223 definition av den retoriska situationen och hur en retorisk situation uppstår samt frammanar viss kommunikation).

Organisationen ursäktar i ideala fall sitt beteende. Observera att Hearit här använder det engelska uttrycket *apology* och inte *apologia*. Alltså är det fråga om just en ursäkt, inte ett strategiskt kommunikativt drag som en apologia, vilket kan vara ett förnekande, ett försök att mildra omständigheterna eller annat (Hearit 2006:4-5, se även avsnitt 5.3 Benoits apologiastrategier).

Det sista steget i strukturen är att organisationens ursäkt godtas av omvärlden och de relevanta intressenterna och den sociokulturella ordningen återställs. Organisationen kan alltså fortsätta med sin verksamhet. Tillståndet återgår till det normala och till det tillstånd som var innan krisen.

Hearits struktur för en kris används i uppsatsen för att definiera krisen, analysera krisens utlösande händelse och definiera händelseförloppet i krisen, samt för att bestämma varför

händelsen är att betrakta som en kris. Teorin hjälper även förståelsen av anklagelserna som riktas mot SD.

5.2 Den retoriska arenan

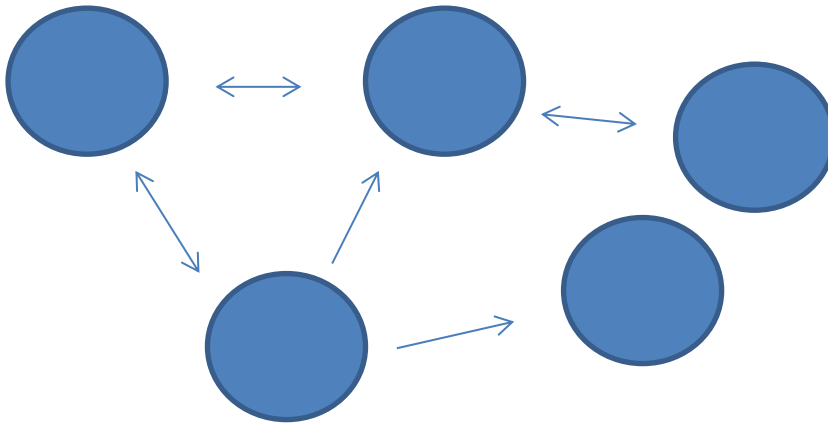
Johansen och Frandsen har skapat en egen teori kring kriser vilken de kallar *den retoriska arenan*. Denna modell delar de upp i två delar, text- och kontextmodellen. I denna uppsats används endast kontextmodellen, vilket motiveras med att teorin används till att behandla den yttre kontexten av krisen och ställa upp en vetenskapligt koherent och översiktlig bild av de intressenter eller ”stakeholders” som påverkas av krisen. Hädanefter benämns samtliga grupper som mer direkt berörs av krisen, eller är inblandade i den, som *intressenter*. Med detta mål i åtanke går inte beståndsdelarna komplexitetsteori och spelteori igenom trots att båda dessa hör till den retoriska arenan och bygger upp densamma. Dock är de inte relevanta för denna uppsats eftersom de inte tillämpas.

Den retoriska arenan är en teori som innebär att det vid utbrottet av varje kris skapas en retorisk arena med ett antal aktörer som alla kommunicerar med eller förbi varandra. Johansen och Frandsen (2007:75) poängterar att arenan ofta öppnar sig eller skapas innan krisen utlösts och oftast inte stängs förrän efter att en viss tid förflutit efter krisen. Uttrycket retorisk arena menas metaforiskt och symboliserar en kommunikativ arena som olika aktörer tar sig in på då de bedriver kommunikation kring krisen eller då aktörens handlande kan tolkas som kriskommunikation eller krishantering. Det räcker med att någon av aktörerna tolkar agerandet eller kommunikationen som relevant för krisen för att aktören som står bakom kommunikationen eller agerandet ska bli del av den retoriska arenan. Alltså kan inte aktören själv bestämma huruvida de vill ingå i den retoriska arenan eller inte.

De olika aktörerna på arenan kan vara olika aktiva och fungera som antingen sändare eller mottagare av kommunikation, eller oftast som både och. Samma aktör på arenan kan i förbindelse med vissa aktörer fungera som endast sändare medan i förbindelse med andra endast mottagare och i förbindelse med ytterligare andra fungera som både och.

Organisationen som utsätts för krisen är inte i centrum av arenan som sändare av information, utan många andra aktörer kan ha centrala roller i arenan (exempelvis medierna). Det centrala i arenan, som arenan kretsar kring, är själva krisen och inte organisationen som är utsatt för den/har skapat den. Se illustration 1 nedan för förtydligande. Varje cirkel på illustrationen symboliserar en aktör på den retoriska arenan medan pilarna symboliserar själva kommunikationen.

Johansen och Frandsen förtydligar även att det är skillnad mellan den retoriska arenan och *offentligheten*. Detta eftersom den retoriska arenan även tar hänsyn till halvoffentliga och privata aspekter, exempelvis interna krisplaner och liknande. Dock poängterar Johansen och Frandsen att det ofta är problematiskt för krisforskare (eller kriskommunikationsforskare) att analysera och undersöka just eftersom dessa dokument oftast inte är offentliga och därför svåra eller omöjliga att få tag på. (Johansen & Frandsen 2007:75ff).

Figur 1: Retorisk arena

5.3 Benoits apologiastrategier

Benoit har gjort en kategorisering av flera kommunikativa strategier som kan användas vid kommunikationen kring en kris. Kategoriseringen används i uppsatsen för att bestämma vilken strategi (eller vilka strategier) SD använder för att bemöta krisen och kommunicera kring densamma. Kategoriseringarna används även för att göra en jämförelse mellan de olika personernas kommunikation. Använder exempelvis Åkesson samma strategi(er) som Almqvist vid beskrivningen av krisen eller skiljer deras strategier sig åt?

Benoits omfattande kategorisering av apologiastrategier härstammar från början ur den klassiska retorikens teorier om apologia och statusläran. Statusläran presenteras på ett systematiskt sätt redan i *Ad Herennium* (2005: I18-24, II:25). Benoit vidareutvecklar teorin till en teori om imageupprättelse, vilken han kallar just *image repair theory*. Han fastlår att när en organisation (eller person eller verksamhet) anklagas av omvärlden för att ha handlat felaktigt, utsätts för en kategoria, hotas organisationens image. När sedan organisationen vill återupprätta sin image genom att försvara sig verbalt (i uppsatsen tolkas *verbalt* som *kommunikativt*, alltså kan även skriftlig kriskommunikation handla om imageupprättelse)

används mer eller mindre medvetet någon form av apologiastrategi, eller flera. Benoit fastslår att strategier är abstrakta och representerar ett mål eller en effekt man försöker nå genom en viss diskurs, genom kommunikation. (Benoit 1995:80).

Benoits imagebegrepp har starka likheter med retorikens ethosbegrepp. Image handlar enligt Benoit (1995:2) om både ens självsyn men även hur andra uppfattar en. Precis som ethos kan en positiv image ge fördelar för kommunikationen medan en negativ image försvårar. Därför anser Benoit (1995:2) att företag och organisationer bör vilja, och oftast vill, försvara och återupprätta sin image. Begreppet image får därmed en stark likhet med retorikens begrepp *sekundärt ethos*, alltså det ethos som return i den retoriska situationen kan påverka. Benoits strategier för imageupprättelse är ur ett retorikvetenskapligt perspektiv även strategier för att förbättra sitt sekundära ethos, vilket i det långa loppet även kan förbättra ens primära ethos inför kommande situationer. Precis som med retorikens ethos kan returns och publikens syn på den anklagades image skilja sig och det är viktigt för return att försöka förstå publikens perspektiv (Benoit 1995:82).

Ovanstående tolkning av strategier och image vilar på två vetenskapliga axiomer: att kommunikation har ett syfte och ett mål samt att det är ett väsentligt mål att bevara en positiv image. Benoit utvecklar även dessa och argumenterar för varför det är viktigt att ha en positiv image genom att exempelvis peka på fördelarna med en stark image såsom möjlighet till inflytande inom en viss kontext och starkare självbild (Benoit 1995:65).

Benoit har gjort en uppställning av de vanligaste imageupprättelsestrategier men poängterar ändå att kommunikationen alltid är situationsberoende. Vilken (eller vilka) strategier man väljer och vilken som är bäst beror på flera faktorer såsom organisationens relation till intressenterna innan krisen, hur stor skuld organisationen uppfattas ha i krisen och liknande. Den retoriska tradition Benoit ansluter sig till är i stort influerad av bland annat Bitzer och hans retoriska situation, vilket förklarar ovanstående axiomer. (Johansen & Frandsen 2007:204).

Benoits uppräknade typologi för imageupprättelsestrategier följer nedan. Benoit beskriver den ganska ingående med förklaringar av varje strategi och olika kategoriseringar av varje strategi (Benoit 1995:74–82). För att göra det överskådligt nedan presenteras istället en översatt och smått kommenterad sammanfattad lista som Johansen och Frandsen (2007:207–209) sammanställt av Benoits typologi av strategier. För att ytterligare förtydliga listningen poängteras att Benoit (1995:81) själv framhäver att flera strategier kan användas samtidigt, samt att samma utsaga dessutom kan fungera som exempel på flera strategier samtidigt.

1. Förnekande.
 - a) Simpel förnekelse. Man förnekar helt enkelt att händelsen ägt rum, att man utfört handlingen eller att man har något ansvar för den.
 - b) Förflyttning av skulden. Man skyller ifrån sig och skyller ansvaret på någon eller något annat. Man förnekar sin egen delaktighet i händelsen.
2. Undvikande av ansvar.
 - a) Provokation. Att man blev provocerad till att handla som man gjorde och att man blivit utsedd till syndabock. Det finns andra som också är skyldiga.
 - b) Brist på information. Att man handlade som man gjorde för att man saknade viss väsentlig information eller inte själv hade full kontroll över det som skedde. Andra har indirekt ansvar.
 - c) Olycka. Att det som hände var en olycklig omständighet och inget man själv kan hållas ansvarig för, eller åtminstone bara delvis ansvarig.
 - d) Goda avsikter. Att man handlade i god tro och med de bästa avsikter.
3. Minskning av anklagelsen. Benoit menar här att man försöker mildra anklagelsen eller ogiltigförklara den.
 - a) Stärka den anklagade. Man framhäver positiva sidor och egenskaper hos den anklagade.
 - b) Förminskning av händelsen. Man framställer de negativa sidorna av händelsen eller agerandet som mindre negativa och tonar ned de negativa aspekterna.
 - c) Differentiering. Man jämför händelsen med andra värre händelser och framhåller det inträffade som mer positivt.
 - d) Transcendens. Att överföra det inträffade eller ens handlande till en annan, mer gynnsam, kontext. Exempelvis är inte Robin Hood en tjuv utan en som hjälper fattiga i samhället.
 - e) Motangrepp på den som anklagar. Förminska trovärdigheten hos den som anklagar och förflytta fokus från en själv.
 - f) Kompensation. Genom att erbjuda kompensation exempelvis för en olycka hoppas man göra omvärlden mer positivt inställd.
4. Korrigering. Den fjärde strategin har inga underkategorier utan handlar om att korrigera det som gått fel så att det inte ska kunna hända igen. Det handlar om att både lösa problemet, åtgärda felen och förebygga att samma sak inte ska kunna hända i framtiden. Johansen och Frandsen (2007:209) påpekar här att det intressanta med denna strategi är att man kan tillämpa den utan att faktiskt ta på sig ansvaret för det inträffade.

5. Vädjan om förlåtelse. Att erkänna skuld, ta på sig ansvar och vädja om förlåtelse.

5.4 En etiskt korrekt apologia

Hearit har ställt upp vissa krav och kriterier på hur en etiskt korrekt apologia ska vara och vad den ska innehålla (Hearit 2006:64–73). Dessa krav och kriterier används i uppsatsen som bedömningsgrund och raster för att kommentera SD:s kriskommunikation. Hearits teori om den etiska apologian har en preskriptiv ansats där Hearit listar de saker som enligt honom bör ingå i en etiskt korrekt apologia för att den ska kunna anses acceptabel, tillräcklig och etiskt försvarbar. Dessa används i uppsatsen för att bedöma huruvida SD gör en fullgod apologia eller inte. Översättning av Hearits teori samt terminologin som används för att beskriva den är lånade av Vigsø (Mral & Vigsø 2013:24–26).

Hearits krav på en apologias utformning är att den ska vara:

- sanningsenlig
- ärlig
- läglig
- frivillig
- den ska vända sig till samtliga intressenter
- utföras i en passande kontext.

Nedan beskrivs varje krav kortfattat för sig. Därefter presenteras kraven på apologians innehåll.

Att apologian ska vara sanningsenlig innebär att den ska innehålla nödvändig information och inte undvika att presentera fakta som om den uppdagas kan ändra omvärldens syn på apologian. Det poängteras att sanningsenlighet innebär att man inte ska ljuga, utom möjligtvis i de fall där en avslöjad lögn skulle kunna accepteras av omvärlden, vilket enligt Hearit är ytterst sällan. Dock ska apologian vara sanningsenlig och inte nödvändigtvis sann eftersom ett sådant krav skulle ställa filosofiska problem. Sist förklarar Hearit att kravet på sanningsenlighet innebär att man kan ”strategiskt namnge” situationen (se exempelvis Vigsø artikel om svininfluensan Mral & Vigsø 2013:81-92). Det är alltså acceptabelt att ändra omvärldens benämning av situationen, så länge benämningen är sanningsenlig. (Hearit 2006:64-65).

Apologian ska även vara ärligt framförd och alltså inte framtvungen av omständigheter. Den ärliga apologian ska uttrycka ånger över det inträffade, kommunicera förståelse för de

drabbade och försöka ställa saker till rätta. Den ärliga apologian kombineras därför ofta med att passande åtgärder sätts in och kommuniceras (se både nedan om Hearits krav på den etiska apologians innehåll och avsnitt 5.3 Benoits apologiastrategier om strategin *korrigering*). Organisationen ska i apologian demonstrera ansträngning för att nå försoning och det ska finnas explicita motiv till att nå denna försoning och uttrycka ånger. Apologian ska vara konsekvent gällande organisationens handlande och kommunikation som båda ska vara ärliga och sträva mot samma mål. Sist ska även apologian visa att organisationen i sanning vill nå försoning, och inte tvingas fram för att organisationen vill undvika mediedrev. (Hearit 2006:65-66).

Att apologian ska vara läglig innebär att apologian ska ske så fort organisationen inser sitt fel och inte tvinga intressenter att behöva be om en ursäkt, eller tvingas fram av mediedrev. Det senare innebär att apologian inte uppfattas som ärlig eller frivillig, dessutom försvårar den för de drabbade att välja hur de vill agera om de måste vänta på den drabbades ståndpunkt. Dock ska heller inte apologian vara för snabb eftersom det kan uppfattas som att organisationen vill släcka en eld eller få det hela överstökad och uppfattas då inte heller som ett ärligt försök till försoning. (Hearit 2006:66-67).

Att apologian ska vara frivillig innebär att apologian ska framföras utan faktiskt eller förväntat tvång, alltså att apologian ska framföras som resultat av moraliskt övervägande. Det här hör även ihop med att apologian inte ska vara en form av minimering av skador utan just en frivillig apologia. Hela kravet på frivillighet hör ihop med kravet om läglighet. Tonen i apologian ska vittna om ärlighet och ödmjukhet, inte vrede eller tvång. (Hearit 2006:67).

Att apologian ska vända sig till alla intressenter betyder att apologian ska visa att man tar hänsyn till alla intressenters oro, viljor och intressen. Organisationen måste ta sitt moraliska ansvar gentemot alla som ens handlande har drabbat. Om exempelvis kompensation utgår bör den hamna hos rätt intressenter, inte de viktigaste för organisationens fortlevnad eller det enklaste alternativet. (Hearit 2006:68).

Att apologian ska genomföras i en passande kontext handlar om att välja en kanal som alla intressenter har tillgång till och de drabbade har stor möjlighet att nås av. Om många är drabbade är en kanal som når allmänheten att föredra, exempelvis en tv-sändning eller en större dagstidning, om det däremot är en mindre grupp som är drabbade kan kanske en mer personlig och direkt kanal vara bättre. (Hearit 2006:68).

Innehållet i den ideala apologian har Hearit också fastställt krav för (Hearit 2006:69-73). Kraven är att apologian ska innehålla nedanstående kommunikativa drag:

- explicit erkänna felaktiga handlingar

- erkänna skuld
- uttrycka beklagande
- kunna sätta sig in i de skadade intressenternas situation
- be om förlåtelse
- försöka få till stånd en försoning
- offentliggöra all relevant information
- erbjuda en förklaring som tillmötesgår intressenternas förväntningar
- föreslå passande åtgärder
- erbjuda kompensation.

Att explicit erkänna felaktiga handlingar betyder att i klarspråk erkänna de fel som begåtts och inte tvinga mottagarna av kommunikationen att själva fylla i luckorna och räkna ut vilka fel som begåtts som lett till situationen. På så vis undviks missförstånd och de drabbades moraliska rätt värdesätts. (Hearit 2006:69).

Att man erkänner skulden hör ihop med föregående punkt men handlar även om att den drabbande helt tar på sig ansvaret och skulden för de felaktiga handlingarna. Detta för att undvika att man skyller ifrån sig delar av skulden (se exempelvis Benoits andra apologiastrategi *undvikande av ansvar* under avsnitt 5.3 Benoits apologiastrategier), eller skyller på bara en person eller beståndsdel i en större organisation. (Hearit 2006:69-70).

Att uttrycka beklagande handlar om att först ha fastslagit de två tidigare punkterna och sedan uttrycka beklagande över ens moraliska tillkortakommande. Beklagandet visar att organisationen inte anser att handlandet var korrekt eller acceptabelt och att man vill bättra sig. (Hearit 2006:70).

Att kunna sätta sig in i de skadade intressenternas situation handlar om att visa empati och benämna situationen utifrån de drabbades perspektiv (se exempelvis kravet på sanningsenlighet). Hearit påpekar även att organisationen ska visa förståelse för att relationen till de drabbade intressenterna kan förändras av händelsen, oavsett apologia. Dessa faktorer och en identifikation med de drabbade ska ligga till grund för apologians utformning, ton och kontext. (Hearit 2006:70-71).

Att be om förlåtelse innebär i grunden att faktiskt be om ursäkt och be de drabbade om förlåtelse för de fel man begått. Genom att göra detta visar man intressenterna att man värderar relationen till dem, och även om chanserna att ursakten godtas är små ska man ur ett

etiskt perspektiv ändå be om förlåtelse. Det visar även att man vill börja om på ny kula. (Hearit 2006:71).

Att försöka få till stånd en försoning hör ihop med föregående punkt där man vill visa på fördelarna som en försoning innebär. Antingen att man återgår till samma sorts relation som innan krisen eller en ännu starkare relation eftersom den stärkts av att genomleva krisen. (Hearit 2006:71).

Att offentliggöra all relevant information handlar inte om att all omfattande information måste spridas. Det kan exempelvis finnas vissa uppgifter som inte ska delges allmänheten väldigt snabbt och okänsligt. Det gäller att delge den information som är relevant för mottagarna av kommunikationen och inte undanhålla de delar som organisationen inte vill sprida. Dessutom ska den information som sprids säkerställas så att den är korrekt och inte skadar någon. Information som kan framställa den drabbade i dålig dager eller leda till konflikter ska in undanhållas om denna är intressant och relevant för de drabbade. De drabbade förtjänar en förklaring till situationen, även om denna kan vara pinsam för organisationen att delge. (Hearit 2006:71-72).

Att erbjuda en förklaring som tillmötesgår intressenternas förväntningar handlar återigen om att utgå från de drabbades perspektiv. Förklaringen ska vara relevant för dem och utgå ifrån vad som drabbat intressenterna samt deras intressen. (Hearit 2006:72).

Att föreslå passande åtgärder innebär att apologian ska visa att organisationen lärt sig av sina misstag och ska vidta passande åtgärder för att felet inte ska kunna inträffa igen. Detta visar både att organisationen vill bättra sig och att något bra kan komma ur det inträffade. (Hearit 2006:72-73).

Sist ska kompensation i någon form erbjudas. Antingen ekonomisk kompensation om kunden exempelvis köpt en felaktig produkt men det kan också handla om mer rituell och symbolisk kompensation såsom offentlig förödmjukelse av den drabbade. Kompensationen behöver inte vara transparent för allmänheten utan kan vända sig direkt till de drabbade. (Hearit 2006:73).

6. Tidigare forskning

Det finns en del tidigare forskning kring Sverigedemokraterna och en stor mängd tidigare forskning om kriskommunikation. Dock verkar inte just SD:s kriskommunikation ha undersökts i någon vidare utsträckning. Forskningen kring kriskommunikation kan ibland ha andra benämningar än just kriskommunikation, exempelvis vill gärna Benoit se sin teori om

apologiastrategier som *image restoration* eller *image repair strategies*, men har på senare tid erkänt att hans teorier även kan appliceras inom kriskommunikationsforskningen (Johansen & Frandsen 2007:211).

Det finns en del forskning kring kriskommunikation inom politiken. Dock är det mesta uppsatser på kandidat-, magister- eller masternivå. Ett viktigt exempel att lyfta fram gällande politikernas apologiastrategier är Jenny Rosqvists magisteruppsats *Pudelns kärna - Vad det innebär att "göra en pudel" ur ett kommunikativt perspektiv*, publicerad 2008. I uppsatsen behandlar Rosqvist Benois apologiastrategier och den klassiska retorikens statuslära för att analysera en "pudel", undersöka dess effekt på trovärdigheten och författa en preskriptiv lista med konkreta råd på hur en pudel ska utformas (Rosqvist 2008).

Även Orla Vigsø (2008, 2010) måste nämnas i sammanhanget. Främst två utav hans publikationer har varit av relevans för denna uppsats: *Tårtkalaset och allmänhetens förtroende. En studie av Migrationsverkets kriskommunikation och Kriskommunikation – men från vem till vem? Apologia, politik och redaktionell inramning*. Båda dessa undersökningar använder Hearits struktur *från överskridande till förlåtelse* och båda använder Hearits krav på en etisk apologia som raster för att värdera respektive organisations apologia (Vigsø 2008:79-84, Mral & Vigsø 2013:24-27). Båda dessa undersökningar har inspirerat denna uppsats och strukturen som används i dem är normativ för denna uppsats. Dessutom har Vigsø tagit upp intressanta aspekter kring hur en intressentkonflikt påverkar en organisations apologia, vilket även återkommer i denna uppsats (Vigsø 2008:85-86).

Ovanstående exempel på tidigare forskning är på en högre nivå än nedanstående vilka är på kandidatnivå och alltså snarare att betrakta som uppsatser än riktig forskning. De som nämns är av relevans för denna uppsats som inspirationskällor eller på annat sätt relevanta för forskningsfältet.

Peter Lindquist har skrivit en uppsats om apologia i offentligheten som behandlar Benois apologiastrategier (Lindquist 2011). I denna undersöker Lindquist en persons retoriska försvar mot anklagelser om kokain och kommer fram till att flera apologiastrategier används samtidigt (Lindquist 2011:22). Eftersom Lindquist inte har en preskriptiv ansats utan endast en deskriptiv bedömer han inte effekten av de apologiastrategier som används utan nöjer sig med att beskriva vilka som förekommer. I denna uppsats återkommer den deskriptiva ansatsen där de förekommande apologiastrategierna presenteras.

Tidigare har den retoriska arenan använts som teori och metod för analys av Sofie Sidoli (2012). Även Sidoli använde teorin och metoden som ett översiktligt verktyg för att kontextualisera de olika intressenter, eller stakeholders som hon kallar dem, vilka är inblandade i kriskommunikationen (Sidoli 2012:31–35).

Även Peter Dahlgren har skrivit en uppsats om politikens kriskommunikation i och med mediedrev (Dahlgren 2012). I denna undersöker Dahlgren vilken nivå på statusläran Juholt respektive Bildt lägger sig på när de blir anklagade av medierna för olika kriser (Dahlgren 2012:6-9). I uppsatsen har alltså politikens kriskommunikation i samband med kriser undersökts, dock utifrån ett annorlunda perspektiv och med en komparativ ansats.

7. Material och avgränsning

Materialen som analyseras är en presskonferens som hålls angående krisen och angående vad som kommer att ske med de inblandade dåvarande partimedlemmarna och en intervju med Kent Ekeröth, också inblandad i händelserna 2010. Presskonferensen är uppdelad i två klipp, det första där Åkesson talar och det andra där Almqvist talar (TV4 Play 2012a, TV4 Play 2012b). Intervjun med Ekeröth finns i ett separat klipp (Expressen TV 2012a). Under presskonferensen deltar Jimmie Åkesson, som inleder, och Erik Almqvist, som avslutar. Hela presskonferensen och intervjun analyseras inte utan endast de delar som ansetts relevanta i förhållande till SD:s eventuella apologia och apologiastrategier. Detsamma gäller frågorna som ställs av journalisterna och svaren som ges; endast de delar som anses relevanta i förhållande till apologiastrategierna och den eventuella apologian analyseras.

Utöver presskonferensen tas även hänsyn till de första inläggen av SD angående krisen, det vill säga klipp där Expressens reporter ställer frågor till Almqvist kring hans uttalanden (Baas & Holmén 2012).

I övrigt avgränsas kriskommunikationen till presskonferensen och Ekeröths uttalande i intervjun som publicerats på Expressens webb-tv. Detta eftersom båda dessa tillfällen ger SD en lämplig kontext för apologian. Under presskonferensen har deltagarna hyfsat fritt spelrum att göra en apologia och beskriva situationen som de vill, frågor från journalister tillåts först när de som håller presskonferensen anser sig färdiga. I intervjuer och liknande finns en större risk att apologiastrategin ändras av yttre faktorer såsom vinklade frågor och en journalist (eller flera) som styr agendan och konversationen. Eftersom Ekeröth inte deltar i presskonferensen analyseras istället en intervju med honom där han visserligen får frågor av journalisten, men ändå har ganska lång svarstid och får utveckla sina svar och sitt resonemang. Dessutom är det enligt Ekeröth själv första gången han uttalar sig i frågan och hans syfte med intervjun är att ge sin syn på situationen.

Sist avgränsas uppsatsen från att undersöka Christian Westlings uttalanden eftersom han inte gör något officiellt framträdande där han kommenterar situationen. Det enda material som

finns är lösrykta intervjuer i tidningar. Att analysera dessa uttalanden riskerar att ge en felaktig bild eftersom man skulle kunna argumentera för att Westling inte haft en fullständig möjlighet till en apologia. Stora delar av hans uttalanden och kommentarer kan ha klippts eller redigerats av pressen och därför blivit vinklat. Denna avgränsning motiveras även av att Westling är minst aktiv i kriskommunikationen och får minst kritik och uppmärksamhet av medierna i samband med krisen. Det skulle även gå att argumentera för att Westling är minst aktiv och gör minst felaktiga handlingar under själva bråket eller situationen som filmats. Där görs dock inte någon värdering.

8. Metod

8.1 Metod för materialinsamling och -behandling

Materialet som behandlas är tre filmklipp, ett på en intervju med Ekeröth och två från en presskonferens med Åkesson och Almqvist. Samtliga finns tillgängliga på webben (TV4 Play 2012a, TV4 Play 2012b, Expressen TV 2012a). I analysen tas ingen hänsyn till tveksamhet, pausering, omtagningar, upprepningar, röstläge eller liknande. Det är endast innehållet i personernas uttalanden som analyseras. Detta eftersom saker som tonfall, pausering, meningslängd eller andra språkliga detaljer inte är relevanta för undersökningen.

Endast de delar av klippen som handlar om krisen och tolkas som en möjlig apologiastrategi analyseras. Klippen i sin helhet finns naturligtvis i källhänvisningen. För övrigt är avgränsningen gjord för att maximera materialets relevans i förhållande till forskningsfrågorna.

8.2 Metod för analys

Eftersom de teorier som presenterats i avsnitt 5. *Teoretisk ram* har en praktiskt applicerbar karaktär används de teoretiska utgångspunkterna som metod. Uppsatsen använder alltså de presenterade teorierna för att: beskriva och definiera krisen och krisförloppet, beskriva och definiera intressenterna i krisen, bedöma huruvida apologian når upp till de krav som ställs på en etiskt korrekt apologia och sist för att bestämma vilka kommunikativa strategier som används för att återupprätta SD:s image. Hur varje teori används som metod definieras mer ingående nedan. Återkommande är att metoden starkt präglas av teoriernas metodologiska karaktär som gör teorierna fördelaktiga att använda som metod. Teorierna används även som raster att lägga över materialet vid genomförande av analysen.

Enligt strukturen ”från överskridande till förlåtelse” presenteras krisen och vad som skett. Detta ligger till grund för att berättiga analysen som en analys av kriskommunikation. Bakgrundsinformationen används här för att definiera skeendena i händelseförloppet och vad som lett till en kris.

För att bestämma den retoriska arenan tas hänsyn både till kontexten och spår i uttalandena som kan visa vilka intressenter uttalandena är riktade emot. Självklart tas hänsyn till bakgrundsinformationen (se avsnitt 2. Bakgrund) för att specificera kontexten och intressenterna.

Utifrån tidigare nämnda presskonferens och intervju appliceras Benoits och Hearits teorier på materialet för att besvara forskningsfrågorna. Uttalandena jämförs mot Benoits uppdragning av apologiastrategier och Hearits krav för en etisk korrekt apologia för att få svar på vilken apologiastrategi som används och om denna når upp till kraven för en etisk apologia. Metoden som appliceras är en form av närläsning¹ där fokus läggs på att identifiera Hearits krav och Benoits strategier.

Hänvisningarna till filmklippen av presskonferensen och intervjun görs i löptexten genom en parentes där det presenteras *när* i filmklippet uttalandet påbörjas och resterande del av den samtalssturen klassas som fortsättning på det uttalandet. Om exempelvis en av Åkessons repliker används för att styrka en tolkning i analysen hänvisas det till uttalandet i löptexten på följande sätt: (01:42), där detta innebär att Åkessons uttalande påbörjas kring en minut och 42 sekunder in i klippet. Eftersom varje persons uttalanden analyseras för sig hänvisar samtliga hänvisningar i analysen av Åkessons apologia till filmklippet där Åkesson uttalar sig, och på samma sätt gällande Ekeroths och Almqvists.

Sist har även en komparativ ansats tillämpats för att se om samma apologiastrategier används av Almqvist, Åkesson och Ekeroth. Detta kommenteras sedan i förhållande till deras roller i krisen och i partiet i stort. Resultatet presenteras som en bedömning av apologian baserat på etisk korrekthet, konsekvens och (anteciperad) effekt.

9. Analys

Analysen är indelad i fyra separata avsnitt med egna underrubriker för varje analys. Två utav analyserna i sin tur är indelade i fler underrubriker som delar upp analysen i mer överskådliga beståndsdelar.

¹ Eller i det här fallet borde det kanske snarare kallas ”närlyssning” men eftersom uttrycket närläsning är mer bekant används det för att beskriva metoden.

9.1 ”Från överskridande till förlåtelse”

1) Överskridande av den sociokulturella ordningen

Den sociokulturella ordningen överskrids på flera plan i och med denna situation. Först och främst överskrids normen kring hur en politiker ska agera och vilka situationer en politiker kan försätta sig i. Detta visas exempelvis av Expressens klipp där jämförelsen görs mot Moderaterna och hur situationen hypotetiskt hade sett ut om det istället varit medlemmar i Moderaterna som orsakat eller deltagit i situationen (Expressen TV 2012b 01:39)². Alltså överskrids den sociokulturella ordningen främst av att det är högt uppsatta politiker som är ansvariga för handlingarna.

För det andra överskrids den sociokulturella ordningen genom Almqvist ordval och uttalanden. Att han gör både rasistiska, kränkande och nedsättande uttalanden är något som inte är acceptabelt i den sociokulturella ordningen, speciellt inte som ledande politiker – precis som nämnts i ovanstående stycke. Att vissa utav uttalandena är av rasistisk karaktär är dessutom extra illa med Åkessons utlysta nolltolerans mot rasism i åtanke. Uttalandena i sig är dock nog för att överträda den sociokulturella ordningen.

Den sista överträdelsen är det som gör krisen till en så kallad dubbelkris (se exempelvis Johansen & Frandsen 2007:79 för beskrivning och exempel). Det faktum att händelserna ägde rum för mer än två år sedan och att det inte skedde någon apologia då, samt att den kommunikation som skedde för två år sedan var väldigt annorlunda jämfört med den kommunikation som analyseras nedan. Det faktum att Almqvist redan för två år sedan kommenterar situationen och händelserna samt publicerar klippta delar av filmerna bevisar att han är medveten om filmklippens existens och åtminstone delar av incidenten. Detta blir en dubbelkris eftersom SD, eller åtminstone Almqvist, då i första skedet kommunicerat på ett annat vis och inte gjort någon apologia. Återigen är detta ett överskridande av den sociokulturella ordningen eftersom intressenterna i detta läge kan ha förväntat sig en annan kommunikation, exempelvis en ursäkt, och fullständig information kring händelsen.

2) Omvärlden anklagar organisationen

I och med att Expressen publicerar nya filmklipp som är mindre klippta och visar betydligt mer av händelserna och de inblandades agerande under hösten 2012 anklagas SD av omvärlden. Medierna rapporterar mycket om händelserna och om klippen. Mycket uppståndelse sker på sociala medier där grupper som ”SD ut ur Riksdagen” får tusentals

² Denna tidsangivelse i källhänvisning syftar till källan som står inom parentes och inte någon presskonferens. Samtliga följande tidsangivelser syftar däremot till presskonferensen precis som beskrivits i avsnittet 8.2 Metod för analys, om inte något annat anges.

medlemmar och klippen cirkulerar snabbt. SD anklagas för att ha rasistiska åsikter och vara olämpliga som politiker i och med situationen. Nämnas bör att SD länge blivit kritiserade för just dessa aspekter och att krisen som uppdragas förstärker denna kritik och anklagelse (se exempelvis Nord & Strömbäck 2009:187).

3) Legitimitetskris för organisationen

SD hamnar i en legitimitetskris genom att förtroendet för deras kompetens som politiker kan ifrågasättas. Det skulle kunna påstås att SD länge har kämpat med en legitimitetskris baserad på ovanstående kritik och att de färskas anklagelserna förstärker även denna legitimitetskris. När Åkesson (01:05) nämner den nolltolerans de infört i partiet är detta en indikation på att partiet befunnit sig i en viss legitimitetskris på grund av rasistiska kopplingar och åsikter sedan tidigare. I och med filmklippens publicering blir dock legitimitetskrisen mer akut och omvärldens anklagelser måste bemötas.

4) Organisationen ursäktar sitt beteende

Almqvist ursäktar sitt beteende. Ekeröth gör det inte. Åkesson som ”överhuvud” ber inte om ursäkt å SD:s vägnar. Förklaringar erbjuds, och åtgärder sätts in för att åtgärda problemet. Men en ursäkt erbjuds endast av Almqvist. Hur ursäkten som erbjuds ser ut samt detaljer kring denna behandlas senare i analysen av apologiastrategier och den etiskt korrekta apologian, se avsnitt 9.3 Benoits apologiastrategier och 9.5 En etiskt korrekt apologia.

5) Omvärlden förlåter organisationen

Huruvida SD har förlåtits eller inte är svårt att svara på eftersom det beror på ur vilka intressenters perspektiv. Det finns fortfarande stark kritik mot SD och många av de ovan presentera anklagelserna lever kvar. Stora delar av denna kritik fanns å andan sidan även innan krisen. Enligt opinionsmätningar tycks många av intressenterna, väljare och potentiella väljare, förlåtit SD eftersom deras stöd har ökat sedan krisen (Larsson 2013). Om detta är beror på krisen och krishantering är dock omöjligt att veta. Kanske är korrelationen rent av att dessa intressenter (väljare och potentiella väljare) såg krisen som något positivt och därför behövs inget förlåtande. Tills nästa val kan man endast konstatera att SD inte har minskat nämnvärt i opinionsmätningar, utan rent av ökat, och att de kan fungera som politiskt parti – att de alltså inte längre är hindrade från att fortsätta med sin vanliga verksamhet av krisen och krishantering.

9.2 Den retoriska arenan

Det finns flera viktiga intressenter för SD att ta hänsyn till i denna kris/situation. Precis som det ofta kan vara har intressenterna olika intressen som inte är helt förenliga. De viktigaste intressenterna presenterats kortfattat var för sig nedan vilket förhoppningsvis förklarar en del av komplexiteten och problematiken med oförenliga intressen i situationen. På grund av situationens omfattning och den politiska kontexten är antalet aktörer som diskuterar frågan väldigt många. Att göra en heltäckande analys av samtliga aktörer som har intressen i krisen är därför svårt. Här presenteras därför de viktigaste eller mest övergripande aktörer som har intressen i krisen eller påverkas av den.

Inom partiet internt finns intressenter med delade åsikter om krisen. Det finns partimedlemmar som vill stödja Almqvist, Ekeröth och Westling och inte utesluta dem ur partiet. Samtidigt finns det partimedlemmar som fördömer deras beteende och på grundval av det vill utesluta dem ur partiet. Ett tydligt exempel på detta är hur partiets ungdomssektion vill stå bakom Almqvist och inte stödjer Åkessons beslut om att utesluta Almqvist ur partiet (Kasselstrand & Hahne 2012). Detta är oförenligt med exempelvis Åkessons utlysta nolltolerans mot rasism eftersom vissa utav uttrycken Almqvist använder kan tolkas ha klart rasistiska drag.

Många utav de andra intressenterna, exempelvis de drabbade och många i allmänheten, är nog ganska måna om att Almqvist får negativa konsekvenser av sitt handlande, där uteslutning från partiet och att han lämnar sin riksdagsplats är i minsta laget. Det finns som tidigare nämnt en viss upprördhet hos stora delar av allmänheten kring krisen.

En annan viktig aktör på den retoriska arenan är förstås medierna. Mediernas intresse är svårt att sammanfatta eftersom medierna inte är en aktör utan flera olika aktörer, med olika politiska intressen. Medierna har dock nyhetsvärderingen som ett gemensamt intresse och alltså ett visst intresse av att SD:s agerande har nyhetsvärde. De har ett intresse av samhällsbevakning och av att skildra samtiden för att få ut nyheter till allmänheten. Förutom det finns exempelvis medier som Expo vilka har ett politiskt intresse kring frågor som rör rasism.

Mediernas roll är väldigt viktig eftersom de är en väldigt aktiv aktör på den retoriska arenan som kommunicerar sin verklighetsbeskrivning till många andra aktörer. Medierna når ut till väldigt många andra, och är först med att rapportera om händelserna. Man ser exempelvis i klippet från incidenten hur Expressens reporter sätter en tolkningsram genom att

jämföra SD-medlemmarna med medlemmar ur Moderaterna (Expressen TV 2012b 01:39)³. Den bild av händelsen som medierna återger är den bild som större delen av allmänheten får, eftersom de flesta i allmänheten inte kan tillägna sig informationen på något annat sätt. Det är även mediebevakningen och –rapporteringen som skapar krisen. Händelserna som ses på klippen skedde ju 2010, men då uppstod ingen kris eftersom medierapporteringen kring händelsen var sparsam. När allmänheten däremot får ta del av mer information om händelserna, genom medierna, under 2012 uppstår en kris för SD. Detta är ett tydligt bevis på mediernas makt som aktör på den retoriska arenan, eftersom det är medierna som egentligen skapar krisen och den retoriska arenan i det här fallet.

Andra viktiga aktörer i det här fallet är givetvis SD:s väljare och potentiella väljare. Det är dessas stöd som SD måste behålla för att kunna fungera. Och denna grupp är inte heller helt homogen, vilket gör situationen svår. Dessa gruppers ståndpunkter har inte undersökts på grund av vilka svårigheter det skulle kunna medföra. Dock kan det nog konstateras att många av väljarna stödjer exempelvis Almqvist, och kanske även hans beteende eftersom det inte kan uteslutas att det finns väljare eller potentiella väljare med rasistiska åsikter. Å andra sidan finns det säkerligen en stor andel väljare eller potentiella väljare som inte alls stödjer beteendet och vill utesluta Almqvist.

Sist bör även allmänheten nämnas som en intressent i krisen. Eftersom SD är ett politiskt parti med mandat i Riksdagen påverkas allmänheten av deras verksamhet och av de personer som representerar SD. Alltså finns ett intresse av krisen hos allmänheten och mycket kommunikation kring krisen sker av gemene man, både via sociala medier och genom informella samtal. Allmänhetens förtroende för SD har också en viss betydelse eftersom gränsen mellan allmänhet och potentiella väljare är vag. Slutligen består naturligtvis även allmänheten av allt annat än en homogen grupp människor, där olika intressen och åsikter kan krocka.

Andra politiska partier och politiker är också de en aktör på den retoriska arenan. SD måste kunna samarbeta med andra politiska partier och politiker på något plan för att deras verksamhet ska fungera. I kriskommunikationen måste SD ta hänsyn till dessa aktörer och återfå åtminstone ett visst mått av förtroende hos dem för att kunna samarbeta i politiken.

Utöver ovanstående intressenter finns det en viktig aktör på den retoriska arenan som bör nämnas. De människor som blir drabbade och/eller kränkta av Almqvists, Ekeroths och

³ Denna tidsangivelse i källhänvisning syftar återigen till källan som står inom parentes och inte någon presskonferens. Samtliga följande tidsangivelser syftar däremot till presskonferensen precis som beskrivits i avsnittet 8.2 Metod för analys, om inte något annat anges.

Westlings beteende och ordval, både direkt och indirekt. Dessa kan vara både potentiella och nuvarande väljare samt naturligtvis delar av allmänheten. Samt givetvis de personer som direkt är inblandade i incidenten på klippen.

9.3 Benoits apologiastrategier

Nedan går de apologiastrategier som Åkesson, Almqvist och Ekeröth använder igenom var för sig. Apologiastrategin som används presenteras med exempel på vilka uttalanden som anses ligga till grund för tolkningen att just den apologiastrategin tillämpas. Tolkningen kommenteras därefter med en förklaring till varför denna tolkning gjorts. Således tas ingen hänsyn till de apologiastrategier som inte används.

9.3.1 Benoits apologiastrategier – Åkesson

Åkesson kommer direkt i inledning in på strategin *korrigering* (01:15). Utan att i inledningen ta på sig något ansvar pratar Åkesson om hur han korrigerar problemet, och det är genom att prata med Almqvist och uppmana densamme att lämna sina uppdrag som ekonomisk politisk talesperson, ledamot i partistyrelsen och i partiets verkställande utskott. Åkesson påpekar även att Almqvist accepterat detta. Utöver det påpekar Åkesson att han bett Almqvist ”allvarligt fundera över sin roll som ledamot för Sveriges riksdag”.

Den del av presskonferensen där Åkesson själv styr och inte öppnar upp för frågor är kort, ungefär 1:40 minuter. Under denna del pratar Åkesson egentligen endast om vilka åtgärder som han/SD vidtagit, förklarar varför dessa åtgärder vidtas och lite om att det inte känns bra. Alltså väljer han tydligt strategin *korrigering*. Detta återkommer även vid utfrågningen från journalisterna då Åkesson talar framtid och vad SD måste göra för att vara med och styra landet (07:05).

När Åkesson besvarar frågor från journalisterna använder han sig dock också av en annan av Benoits strategier. När Åkesson påpekar att han inte sett hela råmaterialet tidigare och inte haft anledning att misstro Almqvist (01:50, 02:04, 02:33, 02:58, 03:20) skulle det kunna ses som ett exempel på strategin *undvikande av ansvar*, och mer specifikt *brist på information*. Åkesson påtalar här att han inte vidtagit några åtgärder tidigare för att han inte sett hela råmaterialet och därför handlat som han gjorde, det vill säga låtit Almqvist få vissa positioner i partiet. Viktigt att nämna är att journalisten här lyfter fram en annan anklagelse, en annan kategoria, och anklagar Åkesson för att ha fört upp Almqvist till dessa positioner (02:12) trots

Almqvist uppvisade beteende. Åkesson försvarar sig mot den anklagelsen med strategin *brist på information* genom att påpeka att han då inte visste om Almqvist beteende - det han vet om nu. Hans övergripande apologiastrategi i presskonferensen är ändock korrigeringen. (TV4 Play 2012a).

9.3.2 Benoits apologiastrategier – Almqvist

Almqvist använder fler apologiastrategier än Åkesson, och använder dessutom olika apologiastrategier när han talar fritt och när han svarar på frågor ställda av journalisterna. För att kommentera Almqvist apologiastrategier måste man dock även se till originalklippen där ett av klippen visar Almqvist när han kort svarar på frågor från en reporter (Baas & Holmén 2012). I detta klipp (00:03, 00:13)⁴ använder han först Benoits första apologiastrategi: *förnekande* och underkategorin *simpel förnekelse*. Almqvist förnekar helt enkelt att han har sagt det som sedan visas i klippet. Att han ljugit kring detta blir senare en av de saker han anklagas för, en av de kategoria, han måste bemöta under presskonferensen (03:50, 04:10, 04:14, 05:02, 05:06).

En återkommande apologiastrategi Almqvist använder är *förnekande av ansvar*, både med underkategorin *provokation* och underkategorin *brist på information*. *Provokation* används när Almqvist beskriver varför han handlade som han gjorde, exempelvis då han direkt i inledningen nämner att händelsen inträffade under ”en väldigt jobbig period” i hans liv (00:45). Därefter nämner han även att han lät sig provoceras (00:55). Vid 01:07 ungefär börjar Almqvist förklara varför han handlade som han gjorde och tar då upp orsaker som ilska inombords på grund av trakasserier, våld, hot om våld och hur han förlorat många relationer. Dock poängterar Almqvist själv att dessa omständigheter inte på något sätt ursäktar hans beteende eller bortförklarar det (01:34, 09:51). Med andra ord försöker Almqvist explicit se till så att hans apologia inte ses som ett försök att skylla ifrån sig. Emellertid återkommer ändå dessa förklaringar av omständigheterna flera gånger (04:18, 08:16, 10:20, 11:09). Detta ses som strategin *provokation* eftersom Almqvist just nämner de omständigheter som provocerade fram hans beteende flertalet gånger.

Den andra underkategorin till *förnekande av ansvar*: *brist på information*, används också av Almqvist, dock för att bemöta en annan kategoria. När Almqvist blir anklagad för att ha

⁴ Denna tidsangivelse i källhänvisning syftar till källan (Baas & Holmén 2012) och inte presskonferensen. Samtliga följande tidsangivelser syftar däremot till presskonferensen, om inte annat anges, precis som beskrivits i metodavsnittet 8.2.

ljugit för Expressens reporter när han blir tillfrågad om vad han sagt (03:50) skyller han på *brist på information*, och mer specifikt att han inte minns (04:01, 05:15). Eftersom han inte minns har han inte haft all information tillgänglig och har därför inte ljugit utan endast svarat baserat på den information han besitter.

Det finns även tendenser till strategin *minskning av anklagelsen* och underkategorierna *stärka den anklagade* och *förminskning av händelsen*. Almqvist talar en del om hur han förändrats som person, hur han jobbat med sig själv, fått hjälp och hur han inte skulle handlat på samma sätt längre (02:00, 10:04). Utöver det nämner han även sitt politiska engagemang och det positiva arbete han gjort (02:23, 18:42, 20:10). Detta kan ses som ett försök att *minska anklagelsen* mot honom och *stärka den anklagade* genom att påpeka positiva sidor hos honom idag.

Förminskningen av händelsen sker främst genom att flertalet gånger påtala att detta skedde efter en sen krog natt, att det var länge sen och att Almqvist var alkoholpåverkad (00:52, 06:10, 07:02, 07:53, 12:51). Sist att inte det var någon rasistisk andemening utan bara ett sätt att vara lite elak och provocera (10:20, 13:51, 14:54, 16:13, 16:34, 16:49, 17:10) blir även det en förminskning av händelsen eftersom det kan anses mer acceptabelt att provocera och vara lite elak än att vara rasist. Almqvist benämner incidenten som ett tjafs eller bråk och inte som ett politiskt samtal eller liknande (16:02). Detta föranleder tolkningen att Almqvist inte vill se skeendet som en manifestation av rasistiska åsikter, vilket han anklagas för att ha, utan snarare som ”idiotiskt fyllebeteende från en människa som inte mår bra” (16:06).

Till viss del förekommer även *korrigering* genom att Almqvist talar om både att han lämnar alla sina uppdrag i partiet och om att han genomgått terapi samt jobbat med sig själv (02:01, 02:58, 18:30). Detta är exempel på agerande Almqvist gör för att korrigera felet och saker han redan gjort för att korrigera felet. Dock fokuserar han inte på denna strategi på samma sätt som Åkesson och tar heller inte upp åtgärder för att förhindra att problemet ska upprepas eller liknande.

Sist förekommer även strategin *vädjan om förlåtelse* i ganska stor utsträckning. Almqvist erkänner både att han gjort fel, tar på sig ansvaret och vädjar om förlåtelse från flera intressenter (02:38, 10:35, 15:02). Denna strategi känns framträdande både med tanke på emfas och att den återkommer flertalet gånger, om än i lite olika former (se föregående tidsangivelser). (TV4 Play 2012b).

9.3.3 Benoits apologiastrategier – Ekeroth

Ekeroth använder inte en apologiastrategi lika tydligt som Åkesson. Istället blandar han två olika nivåer mer fritt precis som Almqvist. Hans användande av apologiastrategier är heller inte lika tydligt som Åkessons eller ens Almqvist utan kräver en större tolkningsfrihet. Tolkningen som görs är att Ekeroth använder sig främst av *undvikande av ansvar* med underkategorin *provokation* och av *minskning av anklagelsen* med underkategorierna *förminskning av händelsen* och *transcendens*.

Ekeroth undviker ansvaret genom att påpeka att beteendet som uppvisas har provocerats fram genom att han (och de andra) blivit utsatta för hot tidigare och att de lever i en väldigt utsatt position (00:25, 01:00, 02:06 med flera). Dessa uttalanden, som återkommer flera gånger under intervjun, tyder även på viss *minskning av anklagelsen* genom *transcendens* och *förminskning av händelsen*. Om man blivit utsatt för hot och känner sig hotad handlar man inte längre på grundval av moraliskt övervägande utan det är istället fråga om nödvärn och självförsvar, eller att freda sig – som Ekeroth själv uttrycker det (01:25). Alltså blir hans, Almqvist och Westlings handlande en fråga om nödvärn som provocerats fram och placeras då i en mer gynnsam kontext än om de framstår som de som hotar och i situationen betar sig hotfullt. Beteendet och orden är desamma, men i den nya kontexten tonas de ned och blir mer acceptabla.

Ekeroth använder även strategin *minskning av anklagelsen* och underkategorin att *stärka den anklagade* genom att påpeka sina positiva sidor och det arbete han gjort i riksdagen som han anser har gått väldigt bra (08:31). Han uttrycker även att detta arbete i riksdagen har utförts på ett bra sätt trots denna incident och detta kan tolkas som ett sätt att stärka den anklagade och separera arbetet från incidenten.

Senare i intervjun dyker även apologiastrategin *korrigering* upp när Ekeroth förklarar sin timeout (06:42). Han förklarar hur denna åtgärd hjälper partiet och partiets politik och kan därför ses som en *korrigering* som löser problemet. Dock föreslås inga åtgärder för att förhindra att problemet upprepas eller åtgärda felen. Därför tolkas inte denna strategi som lika framträdande som hos exempelvis Åkesson som fokuserar på denna strategi direkt. Ekeroth kommer bara in på strategin när han blir tillfrågad av journalisten. (Expressen TV 2012a)

9.4 Benoits apologiateori och apologiastrategier – ett tillägg

Benoits apologiateori och apologiastrategier är mer eller mindre heltäckande. Dock har en strategi upptäckts i denna analys som inte riktigt passar in på någon utav de strategier som

Benoit presenterar. I analysen har det emellanåt krävts ganska långsökta tolkningar för att identifiera vissa strategier, exempelvis *provokation* hos både Almqvist och främst hos Ekeroth. Därför har ett tillägg till teorin gjorts, som var mycket mer passande till de strategier som SD använder och erbjöd en mindre långsökt beskrivning av dem.

Det tillägg som gjorts har naturligtvis liknelser med andra utav Benois apologiastrategier. Främst *undvikande av ansvar* med underkategorierna *provokation* och *goda avsikter* samt *minskning av anklagelsen* med underkategorierna *stärka den anklagade* och till viss del *transcendens* och *differentiering* har inspirerat tillägget som har stora likheter med dessa.

Det önskade tillägget skulle hamna som en underkategori till *minskning av anklagelsen* och döpas till: *utmåla den anklagade som offer*, eller något liknande. Strategin går ut på att just måla upp en verklighetsbild där den anklagade även är offer och syftar främst till att minska anklagelsen genom att mottagarna av kommunikationen ska tycka synd om den anklagade. Genom att vinna intressenternas sympati och empati ska den anklagade minska anklagelsen mot sig. Detta påminner om hur strategin *provokation* fungerar genom att den anklagade inte tar på sig hela skulden själv. I fallet med *provokation* handlade den anklagade felaktigt för att hen blev provocerad, i fallet med att *utmåla den anklagade som offer* handlade hen felaktigt för att hen själv blivit utsatt för något som gör att hen får offerrollen i situationen. Exempelvis har den anklagade blivit utsatt för våld, hot eller orättvist beteende som då kan förklara och kanske ursäkta den anklagades eget beteende. Precis som när den anklagade har *goda avsikter* eller blir provocerad blir anklagelsen mindre om den anklagade handlar på ett felaktigt sätt med goda avsikter eller ifrån en offerposition där någon annans handlande framkallat den anklagades agerande. *Transcendens* handlar om att den anklagades handlingar försätts i en mer gynnsam kontext för att minska anklagelsen. På samma sätt är det lättare att tolka den anklagades handlingar som mer försvarbara om man känner sympati och empati med den anklagade. Till skillnad från att *stärka den anklagade* handlar denna strategi om att försvaga den anklagade från förövare till offer och på så vis vinna sympati och empati. Likheten med strategin *differentiering* ligger i själva jämförelsen. I fallet med *differentiering* jämför man handlingar för att presentera det den anklagade har gjort som mindre negativt medan i fallet med att *utmåla den anklagade som offer* istället jämför samma handling utförd av en person man känner sympati och empati för, tillika ett offer, med en person man är neutralt (eller negativt) inställd till.

En sammanfattning av strategin *utmåla den anklagade som offer* lyder alltså: att *minska anklagelsen* mot den anklagade genom att presentera den anklagade som ett offer. Att

presentera den anklagade som någon som förtjänar empati och sympati. Samt att påpeka att någon annans agerande direkt eller indirekt har lett till den anklagades handlande.

De exempel som nedan används för att exemplifiera användande av strategin *utmåla den anklagade som offer* är i många fall samma exempel som används för att exemplifiera användande av andra apologiastrategier. Detta kan te sig märkligt, dock påpekar Benoit själv att samma uttalande kan innehålla flera strategier (Benoit 1995:81). Dessutom görs tolkningen att flera av de andra strategierna, såsom *provokation* och *transcendens* med flera, används just för att utmåla den anklagade som offer.

Strategin förekommer flertalet gånger i Almqvist och Ekeroths apologia samt någon enstaka gång i Åkessons. Nedan listas dessa förekomster under separata underrubriker på samma sätt som i ovanstående analys.

9.4.1 Åkesson

Vid 01:23 nämner Åkesson att detta inte är en rolig dag för honom utan snarare en av de värsta dagarna i hans politiska och personliga liv. Detta kan ses som ett sätt att förmå intressenterna att tycka synd om honom. (TV4 Play 2012a).

9.4.2 Almqvist

Stora delar av Almqvist apologia upptas av strategin *utmåla den anklagade som offer*. De uttalanden som ovan använts som exempel på *provokation* är alla även tydliga tecken på hur han utmålar sig som offer genom att påpeka vad han förlorat genom att bli Sverigedemokrat, hur dåligt ha mådde under perioden detta skedde och så vidare (00:45, 04:18, 08:16, 10:20, 11:09). Att han mådde dåligt, var utsatt för hot och så vidare är snarare aspekter som utmålar honom som en person det är synd om än att det provocerar fram ett visst beteende.

Provokationen identifieras när han själv säger att detta var ett sätt för honom att ”ge igen” och att han provocerades (00:55, 01:53). Dock är mängden av bakgrundshistorier om hur dåligt Almqvist mådde och vad han utsatts för snarare exempel på hur han utmålar sig som ett offer och vädjar om empati och sympati. Det faktum att Almqvist mådde dåligt och var i en svag period i sitt liv används för att minska allvaret i händelsen eftersom det kan anses mer förlåtligt och förståligt att handla fel när man mår dåligt och lever under press. Exempelvis tar han upp hot och våld som han upplevt vilket sätter honom i en offerposition och utifrån den positionen minskar anklagelsen mot honom. (TV4 Play 2012b).

9.4.3 Ekeroth

Ekeroth använder flertalet gånger strategin att utmåla sig, och de andra anklagade, som offer. Detta sker när han förklarar varför de handlade som de gjorde och hur de fått utstå hot och liknande (00:25, 01:00, 02:06 med flera). Kring 00:43 säger Ekeroth rakt ut att han vill att folk ska förstå vad de utsätts för när de pratar om sin politik och utmålar här SD som offer för våld, hot, kränkningar och förtryck. Ekeroth vill här alltså få intressenterna att sympatisera med honom genom att de tycker synd om honom som lever i en så utsatt position. I övrigt återkommer denna apologiastrategi när han presenterar sitt handlande som självförsvar och nödvärn eftersom han då blir offret som endast fredar sig (01:25). Kring 03:40 tar Ekeroth även upp att de blev lättade när Polisen kom samt att Polisen tog in den man som hade hotat dem. Därför var det befogat att vara rädd för denna person påstår Ekeroth. Återigen utmålar Ekeroth sig som ett offer som var rädd för en multikriminell person och därför handlade felaktigt, inte på grund av sitt moraliska tillkortakommande. (Expressen TV 2012a)

9.5 En etisk korrekt apologia

Denna analys delas in i flertalet underrubriker för överskådlighetens skull. Först delas analysen in i två delar där apologians utformning analyseras för sig sett till etisk korrekthet och den andra delen där apologians innehåll analyseras för sig. Dessa analyser i sin tur delas in i tre underrubriker där Åkessons, Almqvist och Ekeroths apologia analyseras var för sig. I analysen kommenteras varje krav Hearit ställt upp på apologians utformning samt innehåll och det bestäms huruvida personens apologia når upp till kravet eller inte.

9.5.1.1 Åkessons apologia sett till etisk korrekthet

- Sanningsenlig: Åkessons apologia tycks ha vissa luckor i sanningsenlighet, vilket märks av journalisternas frågor. Journalisterna ifrågasätter huruvida Åkesson var medveten om filmens existens, om Åkesson sett hela filmen och om Almqvist ljugit för Åkesson om filmen (01:49, 02:02, 02:18, 02:36, 02:40). Specifikt kring 02:40 frågar journalisten igen om Åkesson inte tagit del av filmen tidigare, trots att Åkesson redan talat om att han endast sett sekvenser av filmen tidigare och inte helheten. Om man inte utgår ifrån att Åkesson ljuger är apologian sanningsenlig, men i och med ifrågasättandet från journalisterna finns det indikationer på att det inte känns sanningsenligt att Åkesson endast sett delar av filmklippen och inte helheten.

- Ärlig: Ärligheten i Åkessons apologia är svår att bedöma. Han ber aldrig om ursäkt och visar således inte på ånger eller kommunicerar förståelse för de drabbade. Han försöker däremot ställa saker till rätta. Om man godtar premissen att Åkesson inte sett hela filmmaterialet tidigare får hans apologia ses som ärlig.
- Läglig: Apologian är snabb, så fort Åkesson insett misstaget kallar han till presskonferens. Dock kvarstår frågan om den är för snabb. Åkesson har svårt för att svara på flertalet av journalisternas frågor för att ämnet inte har hunnit diskuteras än och han har inte hunnit tala med Ekeröth alls (exempelvis 04:12, 05:04, 05:17, 05:30). Huruvida apologian är läglig eller inte är en komplex bedömning eftersom ett snabbt svar är att föredra, men å andra sidan hade det varit positivt om Åkesson som överhuvud för SD hade kunnat svara övergripande för Ekeröth och alltså åtminstone hunnit tala med densamme innan presskonferensen.
- Frivillig: Åkessons apologia måste anses som frivillig eftersom han själv egentligen inte direkt inblandad i krisen. Indirekt är han naturligtvis det. Dock skulle han kunnat låta Almqvist hålla i hela presskonferensen. Dock kan det ses som en minimering av skador snarare än en moralisk ursäkt eftersom Åkesson inte ber om ursäkt.
- Vända sig till alla intressenter: Åkessons apologia vänder sig inte till alla intressenter. Han talar om sin utlysta nolltolerans utan att förklara den, vilket gör att hans uttalande riktas mot dem som på förhand har någon form av kunskap om, och insikt i, denna. Han talar aldrig till de drabbade eller de som kan ha känt sig kränkta av Almqvist ordval. Snarare känns det som att apologian vänder sig till potentiella väljare och andra politiker som har kännedom om den utlysta nolltoleransen mot rasism. Även allmänheten är en målgrupp som kan ha kännedom om detta och berörs av Åkessons apologiastrategi *korrigering* (se avsnitt 9.3.1).
- Utföras i en passande kontext: Apologian utförs i en passande kontext. En presskonferens som täcks av så pass stora medier att den sänds i tv, går att återfinna på internet och omskrivs i alla de större dagstidningarna har alla möjligheter att nå samtliga intressenter.

(TV4 Play 2012a).

9.5.1.2 Åkessons apologias etiska innehåll

- Explicit erkänna felaktiga handlingar: Inte alls. Åkesson erkänner inte att han handlat felaktigt överhuvudtaget. Dock erkänner han explicit att Almqvist beteende är ”ett uppträdande som är fullständigt oacceptabelt, det är uttalanden som är fullständigt oacceptabla” (02:30). Alltså erkänner han explicit att de handlingarna är felaktiga, dock inte i klartext vilka handlingar eller varför.
- Erkänna skuld: Åkesson erkänner ingen skuld alls själv, eller åt någon annan. De beslut Åkesson tagit baserar han på bristande information (se avsnitt 9.3.1 om Åkessons apologiastrategi baserad på bristande information). Annars läggs skulden helt på en beståndsdel i organisationen: Almqvist.
- Uttrycka beklagande: Åkesson uttrycker inte beklagande över det som inträffat explicit. En implicit form av beklagande ges tidigt när han säger att det som inträffat inte är roligt och är bland de värsta dagarna i hans politiska liv, även på ett personligt plan (01:24) samt när han säger att han är djupt besviken (00:55).
- Kunna sätta sig in i de skadade intressenternas situation: Åkesson visar inte på något sätt någon vilja att sätta sig in i de skadade intressenternas situation om man ser till de som drabbats av situationen eller de som kan bli kränkta av Almqvist ordval. Däremot sett till potentiella väljare, andra politiker och medlemmar i partiet sätter han sig in i deras situation när han talar om konsekvens till sin nolltolerans mot rasism. Åkesson uttrycker även att han är medveten om att SD befinner sig i en förtroendebransch och att han vill kommunicera att de vill bygga upp stöd och förtroende hos väljarna (05:44). Detta är ett exempel på hur Åkesson sätter sig in i en grupp intressenters intressen och benämner situationen utifrån deras perspektiv, dock inte den mest drabbade intressentgruppen.
- Be om förlåtelse: Åkesson ber inte om förlåtelse.
- Försöka få till stånd en försoning: Åkesson hoppas att de åtgärder han sätter in ska bevisa att han och SD ska förlåtas, exempelvis när han explicit säger att han kommunicerar att SD agerar så kraftfullt de kan i detta avseende (06:03). Dock talar han inte om försoning eller fördelarna av en sådan i klarspråk.
- Offentliggöra all relevant information: Åkesson offentliggör all information som är relevant. Eftersom klippen redan haft så pass stor spridning behöver inte Åkesson offentliggöra någon mer eller någon ny information. Det enda som kunde saknas är

explicit information om vilka handlingar som är felaktiga och vad som gjorts felaktigt (se första punkten).

- Erbjuder en förklaring som tillmötesgår intressenternas förväntningar: Åkesson försöker inte alls förklara förloppet eller situationen. Behovet av en förklaring är dock inte stort eftersom all relevant information som sagt redan finns tillgängligt.
- Föreslå passande åtgärder: Åtgärder kring Almqvist föreslås. Däremot inga kring Ekeröth eller Westling. Inga vidare åtgärder för att motverka liknande problem i framtiden föreslås, som att jobba kring partiets åsikter eller värdegrund.
- Erbjuder kompensation: Ingen kompensation erbjuds, varken faktiskt eller rituell. Det enda är att Åkesson påpekar att Almqvist får förklara sig själv (04:44), alltså något som skulle kunna ses som en form av rituell förödmjukande av den drabbade. (TV4 Play 2012a).

9.5.2.1 Almqvist apologia sett till etisk korrekthet

- Sanningsenlig: Almqvist apologia känns sanningsenlig. Journalisterna ifrågasätter dock Almqvist för att ha ljugit för Expressens reporter först (03:50) samt ifrågasätter att Almqvist inte skulle ha sett hela klippet, hela råmaterialet (04:10, 04:14). Det finns alltså antydningar att det går att misstro Almqvist och sanningsenligheten i hans apologia baserat på att han inte skulle ha sett eller velat se hela det filmade råmaterialet från incidenten. Denna misstro får dessutom extra grogrund grundat på att Almqvist tidigare (under 2010) publicerat redigerade delar av klippet på webbsidan youtube som svar till Soran Ismail (sdwebbtv 2010). I detta videoklipp tycks även Almqvist ha en ganska tydlig bild av vad som hänt under incidenten, vilket gör att man kan ifrågasätta huruvida han har sett hela råmaterialet.
- Ärlig: Almqvist apologia uppnår kravet på att vara ärligt framförd baserat på premisen att Almqvist faktiskt inte sett råmaterialet (filmklippet från händelsen) tidigare och inte minns händelsen. Om han har sett råmaterialet tidigare är hans apologia ett praktexempel på en apologia framtvungad av mediedrev. Tonen i apologian är ödmjuk och Almqvist kommunicerar ånger och förståelse för de drabbade intressenterna. Apologian kommunicerar dock inte explicita motiv för att nå försoning.
- Läglig: På samma sätt som Åkesson svarar Almqvist snabbt och apologian framförs kort efter att kategorian framförts. Dock baseras detta på ovanstående premisser; att

Almqvist faktiskt inte sett råmaterialet (filmklippen från händelsen) tidigare och inte minns händelsen. Om Almqvist däremot minns händelserna eller har sett filmmaterialet tidigare är hans apologia allt annat än läglig då han kunnat framföra den två år tidigare, exempelvis när han på youtube publicerade redigerade delar av råmaterialet som svar till Soran Ismael (sdwebbtv 2010). I så fall har Almqvist väntat på en kategoria från media innan han framfört sin apologia, vilket inte kan ses som lägligt ur en moraliskt korrekt synvinkel.

- Frivillig: Återigen avgörs om apologian är frivillig eller inte av huruvida Almqvist sett råmaterialet (filmklippen av händelsen) tidigare eller inte. Om Almqvist har sett råmaterialet tidigare är hans apologia som sagt framtvungad av mediedrev eftersom han framför den först när mediedrevet startat. Om han däremot inte sett råmaterialet tidigare blir det svårare att avgöra om hans apologia är frivillig. Tonen är ödmjuk och vittnar om ärlighet, däremot har mediadrevet skapat ett visst tvång för en apologia. Almqvist kan få svårigheter med att behålla ansiktet om han väljer att inte uttala sig (Hearit 2006:2-3).
- Vända sig till alla intressenter: Även om inte Almqvist explicit nämner varje intressent som radats upp i den retoriska arenan (se avsnitt 9.2 Den retoriska arenan) är han ändå mån om att förklara att han vänder sig till flertalet berörda intressenter såsom de drabbade, partikamrater, väljare och partiet (02:38, 10:35, 15:02). Han är den ende utav honom, Åkesson och Ekeröth som explicit gör detta. Hans apologia tar hänsyn till flera intressenters intressen.
- Utföras i en passande kontext: Apologian utförs i en passande kontext. En presskonferens som täcks av så pass stora medier att den sänds i tv, går att återfinna på internet och omskrivs i alla de större dagstidningarna har alla möjligheter att nå samtliga intressenter. Dock skulle kanske en mer direkt apologia till Soran Ismael kunna vara på sin plats med tanke på tidigare ”konversation” på webbsidan youtube. (TV4 Play 2012b).

9.5.2.2 Almqvist apologias etiska innehåll

- Explicit erkänna felaktiga handlingar: Almqvist erkänner explicit felaktiga handlingar (00:50, 09:51, 11:53, 13:12, 13:37, 14:54, 16:05, 17:14). Han erkänner alltså explicit att han handlat felaktigt och sagt saker han inte vill stå för eller som åtminstone kan tolkas som felaktiga. Dock finns en diskussion kring om de felaktiga handlingarna är

rasistiska åsikter och uttalande eller elaka kommentarer och klandriga övertramp avsedda att provocera (10:20, 13:51, 14:54, 16:13, 16:34, 16:49, 17:10).

- Erkänna skuld: Almqvist erkänner skuld och tar på sig ansvaret (00:50). Trots detta, och trots att Almqvist explicit säger att hans förklaringar varken bortförklarar eller ursäktar hans beteende (01:34, 09:51), lägger han mycket tid på att förklara omständigheter som lett till hans handlande (01:07, 04:18, 08:16, 10:20, 11:09). Detta innebär att Almqvist både helt tar på sig skulden men samtidigt lägger en del tid och fokus på att (bort)förklara sitt handlande.
- Uttrycka beklagande: Almqvist uttrycker beklagande för det inträffade flertalet gånger (02:37, 13:37, 17:14). I och med detta visar även Almqvist tydligt att han ångrar sitt beteende och inte tycker att det är acceptabelt.
- Kunna sätta sig in i de skadade intressenternas situation: Almqvist visar förståelse för de drabbade intressenternas situation genom att be om ursäkt till de som drabbats och till övriga inom partiet (02:38, 10:35, 15:02). Likaså visar han förståelse för att relationen till intressenterna kan förändras oavsett apologian genom att han talar om sin framtid inom SD som oviss (18:34). Med andra ord visar han förståelse för att hans apologia kanske inte kommer räcka för att återfå förtroende från intressenterna. Dock är han mån om att inte benämna sitt övertramp som rasistiskt och tar själv avstånd från den tolkningen, samtidigt som han visar förståelse för att det går att tolka som främlingsfientligt (10:20, 13:51, 14:54, 16:13, 16:34, 16:49, 17:10). På så sätt sätter han sig in i alla skadade intressenters situation eftersom många intressenter skulle kunna tolka övertrampen som klart rasistiska.
- Be om förlåtelse: Almqvist ber explicit om förlåtelse för sina tillkortakommanden flertalet gånger (02:38, 10:35, 15:02).
- Försöka få till stånd en försoning: På sätt och vis försöker Almqvist få till stånd en försoning. Han talar om sin framtid inom SD som oviss (18:34) och kan alltså hoppas att försoning skulle leda till att han kan fortsätta sitt arbete med SD. Dock talas det inte om försoning i klarspråk. De enda fördelarna han visar på med en försoning är att han nämner det arbete han gjort exempelvis i Riksdagen vilket han anser varit positivt (02:23, 18:42, 20:10).
- Offentliggöra all relevant information: Almqvist behöver inte direkt offentliggöra någon ny information eftersom praktiskt taget all relevant information redan är offentlig. Det skulle kunna gå att ifrågasätta huruvida Almqvist offentliggör mer

information än vad som är relevant. Exempelvis förklarar han sitt handlande med sin bakgrundshistoria men om han inte vill bortförklara sig kan man ifrågasätta huruvida denna förklaring är relevant. Det enda som skulle kunna saknas är en förklaring av repliken från situationen där någon ur SD uttrycker att det är fördelaktigt för dem att vara ”ögontjänare”.

- Erbjud en förklaring som tillmötesgår intressenternas förväntningar: Almqvists förklaring av situationen utgår ifrån honom själv och varför han handlade som han gjorde. Dock finns det exempel på att han försöker se skeendena utifrån de drabbades perspektiv, exempelvis kring 13:51.
- Föreslå passande åtgärder: Almqvist föreslår inga passande åtgärder förutom att han ska avgå från sina partipolitiska uppdrag. Alltså inga åtgärder för att förhindra liknande situationer i framtiden. Å andra sidan nämner han att han har jobbat med sig själv och gått i terapi och att detta i sin tur leder till att han inte handlar på detta vis när han mår bra (02:01, 09:49).
- Erbjud kompensation: Ingen direkt kompensation erbjuds. Ritueellt sett skulle man kunna se Almqvist ursäkt, vilken närmar sig en pudel (jämför Rosqvist 2008), och att han avgår som en form av kompensation, dock är detta ingen faktisk kompensation. (TV4 Play 2012b).

9.5.3.1 Ekeroths apologia sett till etisk korrekthet

- Sanningsenlig: Ekeroths apologia saknar en aspekt för att kunna bedömas som sanningsenlig. Hearit poängterar att för kunna bedöma apologian som sanningsenlig ska inte information utelämnas som kan förändra synen på apologian (Hearit 2006:64). Det faktum att någon i originalklippet av händelserna uttrycker att de är ”ögontjänare” när polisen anländer talar emot Ekeroths apologia där han vill få det att låta som att de handlade i nördväm och självförsvar (Expressen TV 2012b 04:04)⁵. Om de verkligen hade känt sig hotade hade de inte behövt vara ögontjänare utan hade sanningsenligt kunnat tala med polisen och inte haft något att dölja.

⁵ Denna tidsangivelse i källhänvisning syftar till källan (Expressen TV 2012b) och inte presskonferensen. Samtliga följande tidsangivelser syftar däremot till presskonferensen, om inte annat anges, precis som beskrivits i metodavsnittet 8.2.

- Ärlig: Det är svårt att veta hur ärlig apologian är, dock kan man konstatera att Ekeroths uttalande kommer i form av en intervju, alltså är det media som har velat ställa frågor. Ekeroth har själv inte valt att kalla till presskonferens eller delta på någon presskonferens. Det finns alltså indikationer på att apologian är framtvungad av media, även om Ekeroth naturligtvis valt att delta i intervjun och inte tvingats till det. Han uttrycker ånger (00:15) men uttrycker ingen vilja till försoning med drabbade parter.
- Läglig: Eftersom intervjun inte är daterad är det svårt att säga om apologian är läglig. Eftersom journalisten inte ifrågasätter tidpunkten för Ekeroths apologia antas att den är läglig. Man förstår dessutom av kontexten att intervjun är senare än presskonferensen vilket ur moralisk synpunkt skulle kunna ifrågasättas men kan vara smart strategiskt så att Åkesson och Almqvist tar den värsta anstormningen.
- Frivillig: Se svaret under punkten ärlig eftersom detta hänger ihop. Tonen i apologian är ödmjuk där Ekeroth flera gånger påpekar att han kan ha verkat mer tuff än han egentligen är (03:02 exempelvis).
- Vända sig till alla intressenter: Precis som Åkessons apologia vänder sig inte Ekeroth till alla intressenter. Han talar inte alls till de drabbade eller till andra som skulle kunna känna sig kränkta av beteendet eller ordvalen och missar därför (minst) en viktig grupp intressenter.
- Utföras i en passande kontext: Huruvida apologian utförs i en passande kontext går att ifrågasätta. Ekeroth är inte lika hårt kritiserad som Almqvist och heller inte lika översiktligt ansvarig för SD som Åkesson, vilket kanske förklarar att han inte medverkar i tidigare nämnda presskonferens. Dock uttalar han sig i en intervju som publiceras på Expressens webbsida för filmklipp och ingen annanstans. Det är en ganska allmän men ändå ganska snäv kontext. Om Ekeroth var mer mån om att nå alla intressenter hade kanske en presskonferens, eller flertalet intervjuer med olika medier, varit en mer passande kontext.

(Expressen TV 2012a).

9.5.3.2 Ekeroths apologias etiska innehåll

- Explicit erkänna felaktiga handlingar: Ekeroth erkänner direkt att han inte borde ha satt sig i situationen, borde ha valt att gå därifrån istället och säger att han ångrar det (00:07). Dock uttrycker han inte explicit vilka fel han begick, förutom att inte gå

därifrån och försätta sig i situationen. Det kan saknas ett erkännande av hur han handlade felaktigt i situationen.

- Erkänna skuld: Ekeroth erkänner aldrig direkt någon skuld, inte i klarspråk. Istället kommer förklaringar till hans handlande.
- Uttrycka beklagande: Ekeroth säger att han ångrar att han inte gick ifrån situationen (00:07, 05:44). Detta tolkas som en form av beklagande. Han uttrycker även upprepade gånger att han skulle ha valt annorlunda om situationen inträffade idag (exempelvis vid 02:48 och 05:44). Dock uttrycker han inte direkt något beklagande i klarspråk för sina handlingar i situationen, endast för att han försatte sig i situationen och inte ens för det uttrycks beklagande explicit.
- Kunna sätta sig in i de skadade intressenternas situation: Ekeroths apologia visar inga större indikationer på att han sätter sig in i de skadade intressenternas situation, inte de som direkt drabbas i situationen eller andra som kan bli kränkta av beteendet och ordvalet. För att uppnå detta skulle det kunna behövas ett explicit fördömande av beteendet eller liknande.
- Be om förlåtelse: Ekeroth ber inte om förlåtelse för sitt handlande, inte explicit i alla fall.
- Försöka få till stånd en försoning: Ekeroth talar aldrig om försoning i klarspråk, detta skjuter han på framtiden när reportern frågar om både politiken och hans timeout (06:41, 07:12, 07:25).
- Offentliggöra all relevant information: Ekeroth utelämnar inte någon relevant information, förutom möjligen om repliken från situationen där någon ur SD uttrycker att det är fördelaktigt för dem att vara ”ögontjänare”. Denna replik kommenterar inte Ekeroth alls, trots att hans apologia bygger på nödvärn, att han kände sig hotad och självförsvar (se avsnitt 9.3.3 om Ekeroths apologiastrategier). Den verklighetsbeskrivning Ekeroth målar upp, att känna sig hotad och så vidare, rimmar ganska illa med att vara ”ögontjänare”.
- Erbjud en förklaring som tillmötesgår intressenternas förväntningar: Ekeroth inleder sin intervju med att säga att han vill berätta om händelseförloppet, så som han såg det (00:03). Han vill alltså erbjuda en förklaring av det inträffade, dock utifrån sitt perspektiv. Ekeroths apologia går i stort sett ut på att förklara hur SD-medlemmarna handlade och varför. Han ger alltså en förklaring, men visar inte på några större tecken på att försöka se förloppet utifrån de skadade intressenternas perspektiv förutom när

han uttrycker förståelse över att situationen inte ”ser bra ut” (05:44). Istället beskriver han sin verklighet och hoppas att mottagarna av kommunikationen ska köpa den verklighetsbeskrivningen och förklaringen.

- Föreslå passande åtgärder: Inga passande åtgärder föreslås förutom att han ska ta en timeout för att han tror att det gynnar partiet för tillfället (06:45, 07:47).
- Erbjudna kompensation: Ingen kompensation erbjuds, varken rituell eller faktisk konkret.

(Expressen TV 2012a).

10. Analysresultat

Analysresultatet är en sammanfattning som endast baseras på de två analyserna av Benoits apologiastrategier och Hearits krav på en etiskt korrekt apologia. Detta eftersom analyserna av den retoriska arenan och Hearits struktur ”från överskridande till förlåtelse” inte har samma behov av sammanfattning. Båda dessa är ganska kortfattade och överskådliga i sin grundform.

10.1 Benoits apologiastrategier

Nedan följer en sammanfattning av vilka utav Benoits apologiastrategier som används av Åkesson, Almqvist och Ekeroth. Här tas även hänsyn till det tillägg till Benoits teori som gjorts ovan och den tillagda apologiastrategien behandlas på samma sätt som de tidigare etablerade strategierna.

Analysen visar att flera olika apologiastrategier används av Åkesson, Almqvist och Ekeroth. Detta är heller inte förvånande med tanke på att de har olika roller både i partiet och i incidenten (krisen). Varje person använder flera olika apologiastrategier men det går ändå att utläsa ett mönster och en indikation på att fokus läggs på vissa apologiastrategier av vissa personer.

Åkesson använder apologiastrategierna: *korrigering* och *undvikande av ansvar* med den specifika underkategorin *brist på information*. I förhållande till den övergripande kategorian att organisationen har handlat felaktigt och brustit i sitt moraliska ansvar syns ett tydligt fokus på strategin *korrigering*.

Almqvist använder betydligt fler apologiastrategier och fokus hamnar inte på samma strategi som Åkessons. Almqvist använder först *förnekande* med underkategorin *simpel förnekelse*, dock bara i ett initierande skede och under presskonferensen återkommer inte

denna strategi. Under presskonferensen använder Almqvist strategierna *undvikande av ansvar* med underkategorin *provokation* och *minskning av anklagelsen* med underkategorin *utmåla den anklagade som offer* mot kategorian för hans moraliska tillkortakommande under incidenten. Mot kategorian att han skulle ha ljugit och att han inte framfört en ursäkt eller en apologia tidigare använder han apologiastrategin *minskning av anklagelsen* med underkategorin *brist på information*. Utöver dessa förekommer även strategierna *minskning av anklagelsen* med underkategorierna *förminskning av händelsen* och *stärka den anklagade* samt strategierna *korrigering* och *vädjan om förlåtelse*. Fokus lägger Almqvist på *vädjan om förlåtelse* tillsammans med *undvikande av ansvar* med underkategorin *provokation* och *minskning av anklagelsen* med underkategorierna *utmåla den anklagade som offer* och *förminskning av händelsen*.

Ekeroth i sin tur använder apologiastrategierna: *undvikande av ansvar* med underkategorin *provokation* och *minskning av anklagelsen* med underkategorierna *förminskning av händelsen*, *transcendens*, *utmåla den anklagade som offer* samt *stärka den anklagade*. I viss mån förekommer även *korrigering*. Fokus läggs främst på användandet av *undvikande av ansvar* med underkategorin *provokation* och av *minskning av anklagelsen* med underkategorierna *förminskning av händelsen*, *utmåla den anklagade som offer* och *transcendens*.

10.2 En etiskt korrekt apologia

Nedan följer en sammanfattning utav hur väl Åkesson, Almqvist och Ekeroth når upp till Hearits krav på en etiskt korrekt apologia.

Ingen utav de anklagade gör en helt etiskt korrekt apologia enligt Hearits krav. Närmast är Almqvist. Varken Åkesson eller Ekeroth gör en riktig apologia enligt Hearit eftersom ingen av dem faktiskt vädjar om förlåtelse.

Åkesson erkänner ingen skuld, men är heller inte direkt inblandad i incidenten. Han ber aldrig om förlåtelse och det saknas en förståelse för samtliga skadade intressenters intressen i hans apologia. Dock rimmar detta väl med hans strategi att endast fokusera på framtiden och att sätta in passande åtgärder (*korrigering*, se avsnitten 9.3.1 och 10.1). Denna apologiastrategi gör det inte nödvändigt att ta på sig skuld eller be om förlåtelse – så länge man erkänner de felaktiga handlingarna, vilket Åkesson gör.

Almqvist apologia är nära på de flesta kraven men har vissa problem. Först och främst baseras hela analysen på en oklar premiss; huruvida Almqvist sett hela råmaterialet med

filmklipp från incidenten tidigare samt hur mycket (eller litet) Almqvist minns utav händelsen i efterhand. Om man godtar premissen att Almqvist inte ljugar på dessa punkter finns dock ändå vissa problem. Exempelvis uppstår en diskussion med journalisterna om huruvida Almqvist övertramp och felaktiga beteende är rasistisk eller bara ”elakt och provocerande”. Här har Almqvist vissa problem med att anlägga de skadade intressenternas perspektiv på händelsen och apologian. Dessutom finns en problematik med att Almqvist erkänner skuld och tar på sig skulden, men ändå lägger mycket tid och fokus på att (bort)förklara sitt handlande och utmåla sig som ett offer.

Ekeroths apologia har vissa problem med sanningsenligheten, ärligheten och frivilligheten. Man kan dessutom ifrågasätta om den utförs i en passande kontext. Precis som Åkesson missar Ekeroth en viktig grupp intressenter, de som blivit drabbade eller känner sig kränkta. Innehållet i hans apologia haltar på flera punkter, han ber inte om ursäkt, förklarar inte i klarspråk vilka fel han begått och uttrycker heller inte beklagande i klarspråk. Av vissa ordval kan man tolka beklagande och ursäktande, men inte explicit på det sätt som Hearit fodrar. Hans apologia utgår i stort från hans perspektiv och saknar förståelse för drabbade intressenters perspektiv.

11. Diskussion

Detta avsnitt inleds med en generell diskussion kring uppsatsen i allmänhet samt analyserna och analysresultatet i synnerhet. Här görs även en ansats att knyta ihop analyserna och resultatet med uppsatsens inledande forskningsfrågor och syfte, samt problematisera detta. Därefter presenteras metodkritik och förslag till vidare forskning under egna underrubriker.

För att återkoppla till det övergripande syftet är det svårt att ge en helhetsbild av kriskommunikationen kring järnrörskandalen. Av analysen kan dock utläsas att de olika SD-medlemmarna som uttalar sig i den aktuella frågan inte avger en enhetlig kriskommunikation. De fokuserar på olika saker, använder olika apologiastrategier och uppfyller olika många utav Hearits krav på en etisk apologia. För att nyansera denna slutsats bör hänsyn tas till att de olika individerna har olika roller, både i partiet och i krisen. Åkesson fokuserar på framtiden och på de åtgärder som sätts in. Detta är naturligt i och med att han har en ledarposition, som framgångsrik ledare måste han kunna se lösningar. Åkesson gör dock ingen etiskt korrekt apologia enligt Hearits krav, erkänner ingen skuld och tar inte på sig något ansvar. På sätt och vis är det helt förståeligt – han är ju inte inblandad i situationen som utlöser krisen. En intressant frågeställning att resonera kring blir då om han gjort något felaktigt? Det han

implicit (och i vissa fall explicit, men inte i denna uppsats analysmaterial) kan anklagas för att tillåta eller rent av uppmuntra en viss jargong, vissa åsikter och vissa människor genom att lyfta upp dem till höga positioner i partiet. I och med detta kan man tala om en ”pyrande kris” inom partiet, det vill säga ett problem som existerar men inte hanteras förrän det kritiserats offentligt (Hansson-Nylund 2013:95). Och även denna anklagelse tycks Åkesson tidigare ha bemött genom *korrigering*, genom att införa passande åtgärder; en nolltolerans mot rasism. Frågan blir dock om nolltoleransen löser problemet och om det hade funnits bättre åtgärder att sätta in – exempelvis att jobba med partiets värdegrunder, fördomar och liknande.

Almqvist å andra sidan framför SD:s ursäkt. Om man godtar tidigare nämnda premisser för sanningshalten i hans apologia uppfyller han nästan Hearits krav på en etiskt korrekt apologia. Detta upplevs som naturligt i och med att Almqvist är inblandad i händelsen, agerar mest aktivt och får utstå mest kritik och anklagelser från pressen. När han dessutom lämnar sina uppdrag i partiet förefaller det naturligt att han ber om ursäkt för sina övertramp och uttrycker ånger. Hade han istället valt att främst försvara sina handlingar hade det faktum att han avgår kunnat stå i konflikt med den övriga kommunikationen. Detta är en tydlig skillnad mot Ekeroth. Kanske vågar Ekeroth försvara sitt beteende mer än Almqvist eftersom han varken haft en lika aktiv roll i det moraliska övertrampet eller blivit lika hårt anklagad och kritiserad av media. Dessutom väljer han inte att avgå (inte på plats i alla fall) och vill kanske därför inte be om ursäkt på samma sätt som Almqvist. Om Ekeroth hade bett om ursäkt och gjort en avbön skulle det kanske finnas förväntningar på att han ”tar konsekvenserna” och avgår.

Dock lägger Almqvist mycket fokus på att utmåla sig själv som ett offer. Hans ursäkt är således inte helt utan förbehåll. Genom att framställa sig själv i en offerposition framställer han implicit andra som förövare och överför skulden. Detta drag återkommer ännu tydligare hos Ekeroth som inte gör någon etiskt korrekt apologia och dessutom lägger ännu starkare fokus på att utmåla sig som offer, överföra skulden, minska anklagelsen och undvika ansvar.

Om SD utmålas som offer, vilka blir då egentligen förövare? Det är ingen lätt fråga att besvara. Enligt Johansen och Frandsen (2007:239) är en grundprincip för kriskommunikation att ju större ansvar intressenterna lägger på en organisation i samband med en kris, desto mer omfattande apologia krävs. De intressenter som Almqvist främst vänder sig till är partikamrater och väljare (TV4 Play 2012a 02:38). Kan dessa intressenter möjligen lägga en del av ansvaret på andra aktörer, exempelvis de drabbade och andra invandrare? Om intressenterna godtar världsbilden som målas upp, med SD som offer, skulle detta kanske kunna förklara varför SD ändå klarar sig ganska lindrigt undan. Skulden överförs och

anklagelsen minskas i intressenternas ögon. Att SD klarar sig ganska lindrigt är en bedömning som görs baserat på de senaste opinionsmätningarna (Larsson 2013).

För att återigen återkoppla till syftet med uppsatsen bör en bedömning av apologian presenteras. Som ovan nämnt verkar konsekvenserna av krisen ha varit relativt lindriga för SD, även om det självklart är svårt att veta exakt hur mycket eller lite krisen och kriskommunikationen egentligen påverkade opinionsmätningarna. Den bedömning som görs utifrån analysresultatet är att apologian var effektiv, främst baserat på faktorn att många av intressenterna troligen köper SD:s uppmålade världsbild: att medlemmarna provocerats att agera felaktigt och således är situationens offer. Å andra sidan skulle man kunna argumentera för att SD klarar sig relativt bra eftersom många intressenter godtar den etiskt (nästan) korrekta ursäkt Almqvist framför. Att utifrån en offerposition be om ursäkt för felaktigt handlande kan bli effektivt. Trots allt SD har blivit utsatta för är de ändå storsinta nog att erkänna sina fel och be om ursäkt, eller i alla fall en av dem. På så vis gynnas SD:s image av att de framstår som offer i situationen, och av att de ändå fördömer det felaktiga beteendet samt till viss del ber om ursäkt.

Huruvida den använda apologiastrategin rekommenderas i denna situation eller inte är dock en annan fråga. Att något är effektivt är inte alltid synonymt med att det är rekommenderat utifrån ett etiskt perspektiv. Ur en moralisk och etisk synvinkel skulle jag gärna vilja se en tydlig ursäkt utefter Hearits kriterier från hela partiet, samt att man satte in åtgärder för att långsiktigt upplösa problematiken kring partiets värdegrund. Dock skulle detta återigen innebära problem ur vissa intressenters perspektiv eftersom det är säkert att anta att många av väljarna delar partiets nuvarande värdegrund och åsikter. Problematiken med att de olika intressenternas åsikter och intressen är diametralt motsatta i många frågor återkommer och SD väljer här att främst rikta in sig på sina viktigaste intressenter; väljare och potentiella väljare. Detta gör de med framgång då de lyckas be om ursäkt till allmänheten och samtidigt balansera mellan att erkänna det felaktiga beteendet, fördöma det och ändå inte förolämpa de intressenter som kan tänkas stödja beteendet genom att förklara det och minska anklagelsen.

Sist vill jag återknyta till uppsatsens syfte att bredda förståelsen inom retorikvetenskapen för apologia i kriskommunikationen. Denna uppsats har gett vissa förklaringar till hur ett politiskt parti använder olika former av apologia för att rädda sin image efter en förtroendekris samt försökt problematisera detta. Uppsatsen har även visat hur intressenters olika intressen i en kris kan göra att en konsekvent och enhetlig apologia är svår att ge, på samma sätt som Vigsø (2008:85-86) tidigare gjort. På så vis har uppsatsen uppnått sitt syfte genom att bredda kunskapsfältet med ytterligare ett fall exempel.

11.1 Metodkritik

De metoder och teorier som appliceras i uppsatsen är inte alltid självklara. Både strukturen ”från överskridande till förlåtelse” och den retoriska arenan är ganska ytliga och överskådliga teoribildningar som egentligen inte utröner någon djupare analys, i alla fall inte som de använts i denna uppsats. Den retoriska arenan har djupare analytiska aspekter, såsom spelteorin och komplexitetsteorin, men dessa är svåra att applicera i praktiken. Dessutom skulle de nog inte tillföra mycket till denna uppsats med utgångspunkt i forskningsfrågorna.

Benoits apologiastrategier ger ett bra raster av olika möjliga strategier att använda vid kriskommunikation och hans beskrivningar är tydliga gällande hur de olika strategierna kan identifieras. Dock vill Benoit gärna ha en preskriptiv ansats i forskningen, vilket denna uppsats inte riktigt har möjlighet att ge, eftersom det krävs en mer omfattande undersökning av kriskommunikationen för att verkligen kunna ge en välgrundad preskriptiv rekommendation. Det krävs även en större förståelse för kontexten än vad som ryms i en uppsats på kandidatnivå. Problematiken är då att metoden (utan den preskriptiva ansatsen) mest blir en beskrivning av vad som sägs i kriskommunikationen, utan att leda till någon rekommendation om alternativt utformande. Hearits krav på en etisk apologia lider av samma problematik. Hearit listar ett antal krav som bör finnas med i en etiskt korrekt apologia, men det går naturligtvis att säga om dessa krav är nödvändiga i alla situationer. Måste apologian verkligen uppfylla alla krav för att vara effektiv och anses som etiskt oklanderlig?

11.2 Vidare forskning

Denna uppsats har bara snuddat vid ett stort och intressant område. Hur bedriver ett politiskt parti som SD sin kriskommunikation? Många komparativa ansatser skulle kunna vara intressanta att anlägga. Är SD:s kriskommunikation annorlunda eller lik andra etablerade politiska partiers? Handlar SD konsekvent på samma sätt i flera kriser, varför eller varför inte? Även jämförelser med andra politiska partier som kritiserats för att vara högerextremistiska i andra länder skulle vara intressanta; är kriskommunikationen lik eller olik?

Det skulle även vara intressant att komplettera denna uppsats med exempelvis empiriska studier kring intressenternas uppfattning av kriskommunikationen. Även andra retoriska perspektiv på kriskommunikationen skulle kunna vara intressanta att undersöka, såsom storytelling, argumentation eller retoriska effekter. Dessa undersökningar skulle, precis som denna uppsats förhoppningsvis gör, kunna öka förståelsen för kriskommunikation och bredda

kunskapsbasen inom fältet genom att undersöka en specifik kris i en specifik retorisk situation.

Sist vill jag även nämna det tillägg till Benoits teori som gjorts i denna uppsats. Det vore oerhört intressant att undersöka andra kriser och kriskommunikationen för att se om strategin skulle gå att identifiera i fler fall. Extra intressant skulle det vara att undersöka om denna strategi återkommer hos SD i fler fall av kriskommunikation, vilket jag hypotetiskt sett kan tänka mig. Om fler undersökningar dessutom bekräftade att strategin går att finna i olika apologior skulle det ge tillägget mer validitet samt ytterligare kunna bredda kunskapsfältet inom kriskommunikation och främst apologiaforskning.

12. Källförteckning

12.1 Trycka källor

Ad Herennium. De ratione dicendi ad C. Herennium. Åstorp: Retorikförlaget, 2005.
(Hänvisning sker till bok:avsnitt).

Benoit, William L. 1995. *Accounts, excuses, and apologies: a theory of image restoration strategies*. Albany: State Univ. of New York Press.

Bitzer, Lloyd F. 1999. "The Rhetorical Situation", *Contemporary Rhetorical Theory: a Reader*, USA: The Guilford Press.

Hansson Nylund, Helena. 2013. *Dialoger om fotbollsvåld. Förebyggande kriskommunikation*. I: Vigsø, Orla och Mral, Brigitte (red.). *Krisretorik: Retoriska aspekter på kriskommunikation*. Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. [Ännu ej publicerad].

Hearit, Keith Michael. 2006. *Crisis management by apology: corporate response to allegations of wrongdoing*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.

Johansen, Winni & Frandsen, Finn. 2007. *Krisekommunikation: når virksomhedens image og omdømme er truet*. København: Samfundslitteratur.

Mral, Brigitte & Vigsø, Orla. 2013. *Krisretorik: Retoriska aspekter på kriskommunikation*. Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. [Ännu ej publicerad].

Vigsø, Orla. 2008. *Kriskommunikation - men från vem till vem?: Apologia, politik och redaktionell inramning*. *Rhetorica Scandinavica* (46), sid. 75-87.

Vigsø, Orla. 2010. *Tårtkalaset och allmänhetens förtroende: En studie av Migrationsverkets kriskommunikation*. I: Gunilla Byrman, Anna Gustafsson, Henrik Rahm (Ed.), *Svensson och svenskan: Med sinnen känsliga för språk*. Festskrift till Jan Svensson den 24 januari 2010 (Sid. 361-371). Lund: Lunds universitet

12.2 Elektroniska källor

Arnstad, Henrik. 2012. "Sverigedemokraterna är ett fascistiskt parti". DN.se.

<http://www.dn.se/debatt/sverigedemokraterna-ar-ett-fascistiskt-parti> (Senast hämtat 2013-05-20).

Baas, David och Holmén, Christian. 2012. *SD-toppens attack: "Skit i den lilla horan"*.

Expressen.se. <http://www.expressen.se/nyheter/sd-toppens-attack-skit-i-den-lilla-horan/> (Senast hämtat 2013-05-20).

Eidevall, Mårten. 2013. *SD-topp minns inte rasistiskt uttalande*. SvD.se.

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sd-topp-minns-inte-rasistiskt-uttalande_8124048.svd (Senast hämtat 2013-05-20).

Expressen TV. 2012a. *Lämnade uppdraget - Kent Ekeröth (SD) talar ut*.

<http://www.expressen.se/tv/nyheter/inrikes/lamnade-uppdraget---kent-ekeroth-sd-talar-ut/> (Senast hämtat 2013-05-20).

Expressen TV. 2012b. *SD-toppar beväpnade sig med järnrör*. Youtube.

<http://www.youtube.com/watch?v=mPycz-tsrDM> (Senast hämtat 2013-05-20).

Kasselstrand, Gustav och Hahne, William. 2012. DN.se. "Helt fel låta Almqvist gå".

<http://www.dn.se/debatt/helt-fel-lata-almqvist-ga> (Senast hämtat 2013-05-20).

Kihlström, Staffan. Larsson, Mats J. och Dragic, Marijana. 2012. *Åkesson: Allvarligt om vi blivit vilseledda*. DN.se.

<http://www.dn.se/nyheter/politik/akesson-allvarligt-om-vi-vilseletts> (Senast hämtat 2013-05-20).

Larsson, Mats J. 2013. *Färre vill rösta på SD*. Dn.se. <http://www.dn.se/nyheter/politik/farre-vill-rosta-pa-sd>

(Senast hämtat 2013-05-20).

sdwebbtv. 2010. *SDs Pressekreterare Erik Almqvist attackeras av Soran Ismails vän på stan..*

Youtube. <http://www.youtube.com/watch?v=IdFDhaYTPkY> (Senast hämtat 2013-05-20).

Soran Ismail. 2010. *Träffade SDs Pressekreterare Erik Almqvist på stan..* Youtube.
<http://www.youtube.com/watch?v=4JA4TC8anM0> (Senast hämtat 2013-05-20).

Stiernstedt, Jenny och Paulsson Rönnbäck, Erik. 2013. SD-politiker utreds efter överfall.
Svd.se. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sd-politiker-utreds-efter-overfall_8168726.svd
(Senast hämtat 2013-05-20).

TV4 Play. 2012a. *Jimmie Åkesson (SD) höll pressträff om rasistfilmen.*
http://www.tv4play.se/program/nyheterna?video_id=2240130 (Senast hämtat 2013-05-20).

TV4 Play. 2012b. *Erik Almqvist: "Lämnar inte riksdagen i dag"*.
http://www.tv4play.se/program/nyheterna?video_id=2240144 (Senast hämtat 2013-05-20).

12.3 Uppsatser

Dahlgren, Peter. 2012. *Kampen om definitionerna: Politikens retoriska självförsvar under mediedrev.* (Student paper). Linnéuniversitetet.

Lindquist, Peter. 2011. *Apologia i offentligheten: En studie av Ola Lindholms retoriska försvar mot Expressens kokainanklagelser.* (Student paper). Södertörns högskola.

Rosqvist, Jenny. 2008. *Pudelns kärna: Vad det innebär att "göra en pudel" ur ett kommunikativt perspektiv.* (Student paper). Södertörns högskola.

Sidoli, Sofie. 2012. *Malmö – en kunskapsstad i kris.* (Student paper). Södertörns högskola.